

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

Завідувач кафедри,
к.е.н., доц.

_____ **Ольга ГУБАРИК**
«__» _____ **2025 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Удосконалення організації обліку в умовах автоматизації облікових
процесів на підприємстві

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувачка

Казімірчук С.Р.

Науковий керівник,
к.е.н., доцент

Юрченко С.В.

Дніпро - 2025

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет:** «Обліку і фінансів»**Кафедра:** «Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою»**Освітньо-професійна програма:** «Облік і оподаткування»**Спеціальність:** 071 «Облік і оподаткування»**Рівень вищої освіти:** другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____ Ольга ГУБАРИК

«__» _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ**Казімірчук Софія Русланівна**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Удосконалення організації обліку в умовах автоматизації облікових процесів на підприємстві».

Науковий керівник: Юрченко Сергій Васильович, к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені Наказом по ДДАЕУ від «07» жовтня 2025 р. № 2995.

2. Термін подавання здобувачем роботи: 10 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані роботи: Закони України, Податковий кодекс, методичні рекомендації, інструкції, навчальні посібники, наукові статті, конференції, фінансова звітність ПП «ВКФ «ДЕНИС» міста Дніпра.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки. Вступ. Теоретичні основи організації бухгалтерського обліку в умовах автоматизації. Організація та стан автоматизованого бухгалтерського обліку на підприємстві. Науково-методичні та практичні підходи до удосконалення організації обліку в умовах автоматизації. Висновки.

5. Перелік графічного матеріалу. Основні функції бухгалтерського обліку. Взаємозв'язок елементів організації обліку та автоматизації. Значення автоматизації для оптимізації обліку. Трансформація функціоналу бухгалтера. Система показників оцінки ефективності організації та автоматизації бухгалтерського обліку. Оцінка майна та капіталу ПП «ВКФ «ДЕНИС». Оцінка руху та функціонального стану основних засобів ПП «ВКФ «ДЕНИС». Фінансові результати діяльності ПП «ВКФ «ДЕНИС». Оцінка фінансової стійкості ПП «ВКФ «ДЕНИС». Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів ПП «ВКФ «ДЕНИС». Оцінка ділової активності ПП «ВКФ «ДЕНИС». Аналіз організаційної структури та кадрового забезпечення облікової служби. Аналіз критичних елементів облікової політики та їхній вплив на трудомісткість облікової служби. Аналіз інформаційної бази та проблем фрагментації облікового програмного забезпечення ПП «ВКФ «ДЕНИС». План заходів з оптимізації організації обліку та вдосконалення використання ПЗ. Оптимізація облікових процесів через автоматизацію функціоналу BAS. Класифікація функціональних завдань бухгалтера за рівнями пріоритетності та ризиками невиконання. Організаційно-технічні заходи щодо

вдосконалення електронного документообігу та внутрішнього регламенту обліку ПП «ВКФ «ДЕНИС». Алгоритм переходу підприємства на ЕДО з контрагентами. Рекомендований алгоритм контролю та аудиту в автоматизованій системі.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ім'я, посада консультанта	Дата, підпис	
		завдання видано	завдання прийнято

7. Дата видачі завдання 01 квітня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапу кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапу роботи	Примітки
1	Теоретичні основи організації бухгалтерського обліку в умовах автоматизації.	Квітень-травень 2025 р.	
2	Фінансово-економічна характеристика товариства	Червень-липень 2025 р.	
3	Організація та стан автоматизованого бухгалтерського обліку на підприємстві.	Листопад 2025 р.	
4	Науково-методичні та практичні підходи до удосконалення організації обліку в умовах автоматизації.	Листопад 2025 р.	
5	Вступ	Листопад 2025 р.	
6	Висновки	Листопад 2025 р.	
7	Оформлення роботи	Грудень 2025 р.	

Здобувачка

(підпис)

Софія Казімірчук

(ім'я, прізвище)

Науковий керівник

(підпис)

Сергій ЮРЧЕНКО

(ім'я, прізвище)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	5
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ УМОВАХ АВТОМАТИЗАЦІЇ	11
1.1. Сутність та принципи організації бухгалтерського обліку на підприємстві	11
1.2. Автоматизація облікових процесів: зміст, завдання та технології	14
1.3. Нормативно-правове регулювання організації та автоматизації бухгалтерського обліку	19
1.4. Концептуальні підходи до автоматизації: процесний, системний та ризик-орієнтований підходи	21
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СТАН АВТОМАТИЗОВАНОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	31
2.1. Фінансово-економічна характеристика підприємства	31
2.2. Організація бухгалтерської служби та характеристика облікової політики	52
2.3. Аналіз існуючої системи автоматизації обліку підприємства	55
2.4. Недоліки існуючої організації обліку та напрями її удосконалення	58
Висновки до розділу 2	62
РОЗДІЛ 3. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В УМОВАХ АВТОМАТИЗАЦІЇ	64
3.1. Розробка моделі удосконаленої системи автоматизації облікових процесів	64
3.2. Управлінський, фінансовий та податковий облік у єдиному інформаційному середовищі	70
3.3. Методичні рекомендації з впровадження сучасних автоматизованих систем обліку	73
3.4. Удосконалення контролю та аудиту в автоматизованій системі обліку	76
Висновки до розділу 3	79
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ДОДАТКИ	91

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення організації обліку в умовах автоматизації облікових процесів на підприємстві».

Кваліфікаційна робота містить: 83 сторінки друкованого тексту, 21 таблиця, 3 рисунки, список використаних джерел з 48 найменування.

Об'єктом дослідження є процес організації бухгалтерського обліку на підприємстві в умовах функціонування інформаційних технологій.

Предметом дослідження в роботі є сукупність теоретичних положень, методичних підходів, інструментів, організаційних рішень та практичних рекомендацій щодо оптимізації облікових процесів та їх автоматизації на підприємстві.

Мета роботи. Виходячи з обраної теми метою кваліфікаційної роботи являється розробити теоретичні положення, методичні підходи та практичні рекомендації щодо оптимізації організації бухгалтерського обліку на підприємстві в умовах автоматизації облікових процесів.

Методи дослідження. Під час виконання роботи використовувалася ціла множина спеціальних й загальнонаукових методів, зокрема спостереження, систематизація, порівняння, групування, узагальнення, різні статистичні методи, табличний та графічний методи, аналітичне вирівнювання, ряди динаміки та інші.

Ключові слова

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ, ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ, ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА, ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ, ІНТЕГРАЦІЯ ДАНИХ, ОПТИМІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ, ТРУДОМІСТКІСТЬ ОБЛІКУ, ОБЛІКОВІ РЕГІСТРИ, КОНТРОЛЬ ОБЛІКОВИХ ОПЕРАЦІЙ, ЕФЕКТИВНІСТЬ АВТОМАТИЗАЦІЇ, РЕІНЖИНІРИНГ ПРОЦЕСІВ, ERP-СИСТЕМИ, ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДПИС, ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКУ.

Keywords

ACCOUNTING, ACCOUNTING ORGANIZATION, AUTOMATION OF ACCOUNTING PROCESSES, ELECTRONIC DOCUMENT MANAGEMENT, ACCOUNTING POLICY, INFORMATION SYSTEMS, DATA INTEGRATION, BUSINESS PROCESS OPTIMIZATION, ACCOUNTING WORKLOAD, ACCOUNTING REGISTERS, CONTROL OF ACCOUNTING OPERATIONS, AUTOMATION EFFICIENCY, PROCESS REENGINEERING, ERP SYSTEMS, ELECTRONIC SIGNATURE, ACCOUNTING DIGITALIZATION.

ABSTRACT

Topic «Improvement of Accounting Organization and Analysis of Payroll Settlements at the Enterprise».

The qualification work contains: 83 pages of printed text, 21 tables, 3 figures, and a list of references comprising 48 sources.

The object of the study is the process of organizing accounting at the enterprise under the conditions of functioning information technologies.

The subject of research is a set of theoretical provisions, methodological approaches, tools, organizational solutions, and practical recommendations aimed at optimizing accounting processes and their automation at the enterprise.

Purpose of the work. Develop theoretical principles, methodological approaches, and practical recommendations for optimizing the organization of accounting at the enterprise in the context of accounting process automation.

Research methods. During the work, a whole set of special and general scientific methods was used, in particular, observation, systematization, comparison, grouping, generalization, various statistical methods, tabular and graphical methods, analytical alignment, series of dynamics and others.

Keywords

ACCOUNTING, ACCOUNTING ORGANIZATION, AUTOMATION OF ACCOUNTING PROCESSES, ELECTRONIC DOCUMENT MANAGEMENT, ACCOUNTING POLICY, INFORMATION SYSTEMS, DATA INTEGRATION, BUSINESS PROCESS OPTIMIZATION, ACCOUNTING WORKLOAD, ACCOUNTING REGISTERS, CONTROL OF ACCOUNTING OPERATIONS, AUTOMATION EFFICIENCY, PROCESS REENGINEERING, ERP SYSTEMS, ELECTRONIC SIGNATURE, ACCOUNTING DIGITALIZATION.

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах господарювання, що характеризуються високою динамікою та конкуренцією, ефективна система бухгалтерського обліку є критично важливим чинником забезпечення управління підприємством. Перехід до цифровізації економіки висуває нові вимоги до облікової функції, зокрема щодо оперативності та достовірності інформації. У зв'язку з цим, оптимізація організації обліку в умовах автоматизації стає ключовим завданням. Впровадження інформаційних систем (ІС) не лише замінює ручну працю, але й вимагає перегляду всієї облікової методології, документообігу та організаційної структури бухгалтерської служби.

Мета дипломної роботи полягає у розробці теоретичних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо оптимізації організації бухгалтерського обліку на підприємстві в умовах автоматизації облікових процесів.

Для досягнення мети було поставлено наступні завдання:

- розкрити сутність та принципи організації бухгалтерського обліку на підприємстві;
- дослідити автоматизацію облікових процесів: зміст, завдання та технології;
- розглянути нормативно-правове регулювання організації та автоматизації бухгалтерського обліку;
- дослідити концептуальні підходи до автоматизації: процесний, системний та ризик-орієнтований підходи;
- провести аналіз існуючої системи автоматизації обліку підприємства;
- визначити недоліки існуючої організації обліку та напрями її удосконалення;
- розробити модель удосконаленої системи автоматизації облікових процесів;

- розкрити управлінський, фінансовий та податковий облік у єдиному інформаційному середовищі;
- окреслити методичні рекомендації з впровадження сучасних автоматизованих систем обліку;
- окреслити напрями удосконалення контролю та аудиту в автоматизованій системі обліку.

Об'єктом дослідження є процес організації бухгалтерського обліку на підприємстві в умовах функціонування інформаційних технологій.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних положень, методичних підходів, інструментів, організаційних рішень та практичних рекомендацій щодо оптимізації облікових процесів та їх автоматизації на підприємстві.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та завдань у дипломній роботі використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження:

- діалектичний метод застосовувався для вивчення еволюції обліку та впливу технологій на його розвиток. Системний підхід забезпечив розгляд обліку як цілісної системи елементів (методологія, організація, техніка). Методи аналізу і синтезу, індукції і дедукції були використані для формування теоретичних висновків та узагальнень.

- на етапі аналізу (розділ 2) застосовувалися економіко-статистичні методи, методи порівняння та групування для оцінки фінансових показників підприємства та визначення фактичного рівня автоматизації.

- на етапі розробки рекомендацій (розділ 3) використовувалися методи моделювання та графічний метод для розробки оптимальних схем документообігу та нової організаційної структури бухгалтерії.

Інформаційною базою в дослідженні слугували наукові роботи, чинна нормативно-правова база України, фінансова й управлінська звітність ПП «ВКФ «ДЕНИС» та матеріали, отримані в процесі проходження виробничої практики на даному підприємстві.

Наукова новизна одержаних результатів показана в теоретичних обґрунтуваннях та розробці організаційних й практичних рекомендацій з вдосконалення обліку в умовах автоматизації, а саме:

- удосконалено критерії оцінки ефективності організації обліку, які, на відміну від існуючих, ґрунтуються не лише на загальних показниках, а й враховують рівень інтеграції та функціональність використовуваного облікового програмного забезпечення.

- розроблено методичні рекомендації щодо реінжинірингу облікових бізнес-процесів (РБП), що забезпечують мінімізацію рутинних операцій, підвищення швидкості закриття звітного періоду та зниження впливу людського фактора в умовах автоматизації.

- обґрунтовано пропозиції щодо оптимізації облікової політики підприємства в частині переходу до електронного первинного обліку та використання технологій електронного документообігу, що сприяє зменшенню витрат на паперовий обіг.

- запропоновано модель інтегрованої автоматизованої системи обліку, яка об'єднує процеси фінансового, управлінського та податкового обліку на основі уніфікованих довідників, єдиних класифікаторів і наскрізних регламентів введення первинних даних, впровадження спеціалізованого реєстру аналітичного обліку ОЗ в електронному вигляді, що автоматично розраховує амортизацію згідно з П(С)БО та ПКУ (для податкових різниць).

- нову систему автоматизованих контрольних процедур, яка включає алгоритми блокування операцій із від'ємними залишками, автоматичний моніторинг дебіторської заборгованості, контроль правильності закриття періодів та ведення аудиторського журналу (audit trail).

- впровадження автоматизованих дашбордів (Dashboard), які на основі даних облікової системи формують ключові управлінські показники (KPIs) у режимі реального часу (наприклад, маржинальність по продуктах, динаміка дебіторки).

- розроблено алгоритм переходу підприємства на ЕДО з

постачальниками та покупцями.

- сформовано модель внутрішнього стандарту (положення) про ЕДО.
- запропоновано організаційно-технологічний регламент обробки облікової інформації з урахуванням асинхронності надходження первинних документів в умовах автоматизації на підприємстві.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання отриманих результатів для підвищення ефективності облікової діяльності підприємств. Розроблені практичні рекомендації можуть бути безпосередньо впроваджені керівництвом і бухгалтерською службою підприємства для вдосконалення організації обліку. Результати аналізу ефективності використання ІТ-систем можуть стати основою для прийняття рішення про модернізацію програмного забезпечення або додаткове навчання персоналу. Пропозиції щодо економічної ефективності можуть слугувати інструментом обґрунтування інвестицій у нові автоматизовані облікові системи.

Апробація результатів роботи. Ключові положення кваліфікаційної роботи отримали обговорення на III Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (Дніпро, 22-23 жовтня 2025 р.).

Публікації. В науковому журналі за результатами дипломного дослідження опубліковано наукову роботу загальним обсягом 0,51 друк. аркуша.

Безпосередньо кваліфікаційна робота має вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел з 48 найменування, 21 таблиця, 3 рисунка. Основний зміст роботи викладено на 83 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В УМОВАХ АВТОМАТИЗАЦІЇ

1.1. Сутність та принципи організації бухгалтерського обліку на підприємстві

Бухгалтерський облік (БО) є системою збору, реєстрації, узагальнення та зберігання інформації про господарські операції підприємства. Його першочергова мета, визначена Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», полягає у «наданні користувачам достовірної та повної інформації для прийняття економічних рішень» [10].

Бухгалтерський облік є не просто інструментом фіксації господарських операцій, а стратегічно важливою інформаційною системою управління. Він забезпечує зворотний зв'язок між виконанням планів та фактичними результатами діяльності підприємства, що є критично важливим для прийняття ефективних рішень.

Основні функції бухгалтерського обліку відображають його багатогранне призначення і тісно пов'язані з потребами внутрішніх (керівництво, співробітники) та зовнішніх (інвестори, кредитори, податкові органи) користувачів інформації. Ці функції формують цілісний механізм, який не лише реєструє минулі події, а й слугує основою для контролю, аналізу, планування та прогнозування майбутньої діяльності.

Ефективність БО забезпечується дотриманням його принципів (нарахування, обачність, повне висвітлення, автономність тощо), які формують методологічну основу для відображення господарських операцій.

В свою чергу В.С. Лень вказують, що «організація бухгалтерського обліку - це сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, підтримання і підвищення її організованості, функціонування яклі спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й

інформаційного забезпечення облікового процесу» [41].

На рисунку 1.1 продемонстровано основні функції бухгалтерського обліку.

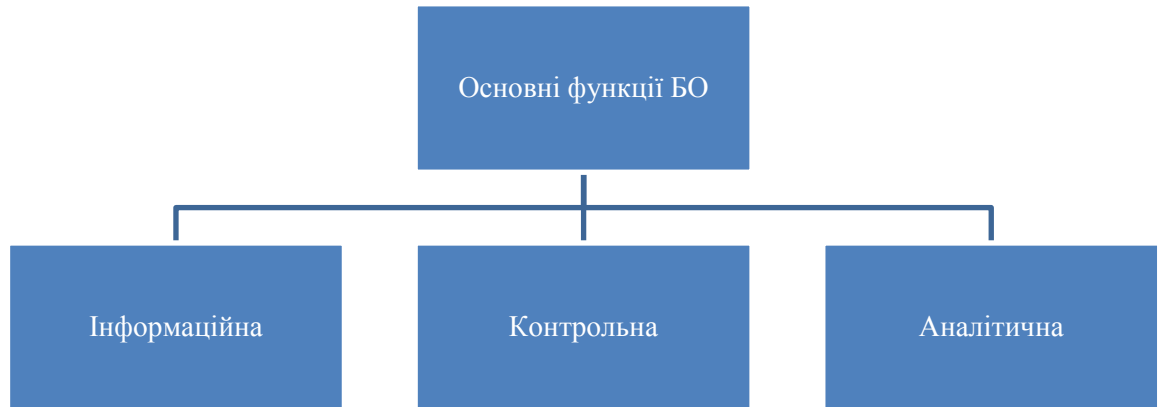

Рис. 1.1. Основні функції бухгалтерського обліку.

Проблеми організації обліку були предметом дослідження багатьох учених, але найбільший внесок у їх вирішення зробили Безруких П. С., Бутинець Ф. Ф., Войналович О. П., Завгородній В. П., Івахненко С. В., Кузьмінський А. М., Лень В. С., Островерха Р. Е., Сльозко Т.М., Сопко В. В., Шмигель А. Д. та інші. Зважаючи на постійні зміни в економіці, зміни інформаційного простору, а також зростання значення організації бухгалтерського обліку для підприємства, теоретичні проблеми організації бухгалтерського обліку потребують постійного дослідження. В своїй праці Ф.Ф. Бутинець, О.В. Олійник, М.М. Шмигун, С.М. Шулепова зазначають, що «організація бухгалтерського обліку це цілеспрямована діяльність керівників підприємства зі створення, постійного впорядкування та удосконалення системи бухгалтерського обліку з метою забезпечення інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів» [41].

На думку Пушкаря М.С. організація фінансового обліку передбачає вирішення таких принципово важливих питань як: розробка концепції облікової політики підприємства; межі застосування фінансового обліку. «Від вирішення цих питань залежить структура обліку, врахування запитів управлінської системи і функціонування інформаційної системи

підприємства».

Таким чином, розкриття сутності категорії «організація бухгалтерського обліку» потребує відповідного методологічного забезпечення у вигляді облікового інструментарію, - моделі, яка б дозволила виділити і адекватно відбити найсуттєвіші зв'язки між її складовими (етапами). Крім того, вона «повинна передбачити всі важливі аспекти сьогодення, бути зорієнтованою на перспективу та бути вигідною» [3].

У зв'язку з цим І.В. Івахненко виділяє три етапи організації бухгалтерського обліку: методичний (вибір системи певних способів та прийомів, на яких «базується застосування елементів методу бухгалтерського обліку»); технічний - (вибір форми обліку, що найбільше відповідає галузі та розміру підприємства); організація роботи облікового апарату» [14].

Ключові елементи організації БО формують основу, на якій згодом будується система автоматизації (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Взаємозв'язок елементів організації обліку та автоматизації

Елемент організації	Сутність	Вплив на автоматизацію та оптимізацію
Облікова політика (ОП)	Вибір конкретних методів оцінки, наприклад, FIFO, середньозважена (для запасів).	ОП повинна бути формалізована і чітко налаштована в обліковій системі, що є першим кроком оптимізації.
Організаційна структура	Структура бухгалтерської служби (централізована, децентралізована), розподіл функціональних обов'язків.	Автоматизація дозволяє переходити до більш централізованої моделі та змінювати кваліфікаційні вимоги до персоналу.
Техніка обліку та документообіг	Форма обліку та встановлені маршрути руху первинних документів.	Перехід до автоматизованої форми обліку та електронного документообігу (ЕДО). Нераціональний паперовий документообіг нівелює переваги автоматизації.

Раціональна організація обліку має відповідати низці вимог, актуалізованих в умовах цифровізації:

1. Оперативність: інформація має бути доступна для користувачів вчасно, що неможливо без автоматизації процесу збору та обробки даних.

2. Економічність: витрати на ведення обліку, включаючи витрати на програмне забезпечення та IT-інфраструктуру, мають бути виправдані економічним ефектом (скороченням помилок, підвищенням швидкості).

3. Уніфікація та стандартизація: застосування єдиних форм документів та методів (через Облікову політику) є необхідною умовою для безпомилкового налаштування автоматизованих систем.

Ефективність бухгалтерського обліку є прямим наслідком його раціональної організації. У сучасних умовах домінантним елементом техніки обліку є автоматизація, яка вимагає перегляду та оптимізації як організаційної структури, так і документообігу.

1.2. Автоматизація облікових процесів: зміст, завдання та технології

Автоматизація обліку - це процес переведення рутинних, повторюваних облікових «операцій (введення первинних даних, розрахунки, формування реєстрів і звітів) з ручного режиму в режим виконання за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення (ПЗ) та обчислювальної техніки» [23].

В умовах цифрової трансформації бізнесу автоматизація перестає бути просто інструментом і стає стратегічним чинником оптимізації організації обліку. Коли Україна отримала незалежність вперше до питання автоматизації звернувся М. Лучко [23].

Проблемам застосування інформаційних технологій у бухгалтерському обліку присвячено роботи вітчизняних вчених Ф. Бутинця, М. Бенька, О. Волота, В. Гужви, В. Завгороднього, С. Івахненкова, В. Ісакова, Ю. Кузьмінського, М. Лучка, В. Муравського, П. Куцика, В. Шквіри [38].

Окремі питання досліджували ряд науковців. Аналіз систем

автоматизованого управління персоналом презентований у дослідженні Ю. Нестюк [27]. А ось А. Черножукова, Т. Лободзинська провели порівняльний аналіз автоматизованих систем бухгалтерського обліку на підприємствах України [43]. В. Грановська, Є. Фещенко зазначали, що в умовах повномасштабної війни сам ринок програмних продуктів для автоматизації обліку зазнав суттєвих змін – з нього вийшло кілька компаній, бенефіціарами яких були громадяни країни агресора. Їх місце починають активно займати нові програмні продукти, в т.ч. повністю української розробки [6]. Аналіз 232 наукових статей за період 1998–2020 рр., Д. Агостіно, І. Салітерер, І. Стекколіні вказав на важливий вплив накопичення цифровізації громадської сфери на виготовлення та використання даних. Вони сформулювали думку щодо постійно триваючого перетворення й модернізації бухгалтерського обліку шляхом його інтегрування з новими інформаційними й цифровими технологіями [46]. Запропонована таблиця 1.2 розкриває ключове значення автоматизації для оптимізації бухгалтерського обліку на підприємстві, систематизуючи основні переваги.

Розвиток автоматизації пройшов шлях від простих локальних програм до комплексних інтегрованих систем:

1. Обробка окремих ділянок обліку (наприклад, тільки зарплата або тільки склад). Недолік: відсутність єдиної бази даних.

2. Інтегровані системи (ERP – Enterprise Resource Planning). Найбільш поширений сьогодні підхід. Це системи, які об'єднують усі бізнес-процеси підприємства (фінанси, облік, виробництво, логістика, управління персоналом) у єдиній інформаційній базі.

3. Доступ до ПЗ через інтернет без необхідності встановлення на локальні сервери. Надає високу гнучкість та знижує витрати на ІТ-інфраструктуру.

Важливо розуміти, що автоматизація не є синонімом оптимізації. Вона є лише інструментом. Якщо на підприємстві неоптимізовані бізнес-процеси (наприклад, надлишковий контроль, дублювання операцій), то автоматизація

лише прискорить виконання нераціональних дій.

Таблиця 1.2

Значення автоматизації для оптимізації обліку

Напрямок оптимізації	Вплив автоматизації	Ключовий результат (ефект оптимізації)
Оперативність даних	Обробка великих масивів даних у режимі реального часу; мінімізація затримок.	Прискорення закриття звітного періоду та підвищення швидкості прийняття управлінських рішень.
Якість даних	Автоматичний контроль введених даних, перевірка відповідності нормам, усунення механічних помилок.	Зниження кількості помилок та підвищення достовірності фінансової та податкової звітності.
Раціоналізація праці	Звільнення персоналу від рутинних операцій; стандартизація роботи.	Переорієнтація бухгалтерів на аналітичні функції (контроль, планування, аналіз), що підвищує їхню цінність.
Документообіг	Впровадження електронного документообігу (ЕДО), відмова від паперових носіїв.	Зниження адміністративних витрат (папір, зберігання, логістика документів).

Оптимізація організації обліку в умовах автоматизації передбачає, перш за все, реінжиніринг бізнес-процесів - їхнє докорінне переосмислення та радикальне перепроєктування з метою досягнення максимального економічного ефекту від використання ІТ-систем.

Автоматизація облікових бізнес-процесів передбачає комплексне впровадження сучасних інформаційних рішень для підвищення точності, швидкості та ефективності управління виробництвом. Старенька О.М. вважає, що: «Головна функція АІС полягає в тому, що автоматизація діяльності всіх структурних підрозділів підприємств має бути орієнтована на одержання керівництвом своєчасної, якісної, несуперечливої інформації для прийняття оперативних управлінських рішень та здійснення ефективного управління операційною діяльністю підприємства [36].

Належне ведення обліку операцій із закупівлі є фундаментальною

передумовою для максимізації фінансових результатів підприємства. Лише точний і своєчасний облік постачання дає змогу ефективно контролювати запаси та оптимізувати витратну частину. Завдяки цифровізації закупівельних процесів досягається повна прозорість руху ресурсів, що вивільняє час облікового персоналу від технічних завдань і спрямовує його на аналітичну роботу.

Кінцевою метою господарської діяльності будь-якого підприємства є максимізація прибутковості, що традиційно пов'язується із нарощуванням обсягів реалізації. Хоча збільшення доходів є важливим, воно не є єдиним критерієм успіху. Підприємства, що демонструють високий оборот, можуть зіткнутися з кризою ліквідності та платоспроможності. Це відбувається через розрив грошових потоків, коли надходження коштів від реалізованої продукції чи послуг затримується контрагентами або не відбувається взагалі. У цьому контексті автоматизований облік заборгованості перед клієнтами та постачальниками виступає необхідним інструментом фінансового захисту, забезпечуючи своєчасний моніторинг дотримання умов оплати.

Ціноутворення розглядається як центральний аспект операційної діяльності, що безпосередньо впливає на фінансову стійкість підприємства. Впровадження чітких механізмів управління цінами є необхідною умовою для підтримки запланованої норми прибутку (маржі). Крім того, продумана цінова стратегія створює вагому перевагу на ринку, забезпечуючи оптимальне співвідношення "ціна-якість" для споживача і, як наслідок, стимулюючи розширення клієнтської бази.

Раціональна організація обліку грошових коштів є фундаментальною передумовою забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності суб'єкта господарювання. В умовах динамічного економічного середовища, дієвий контроль над фінансовими потоками та управління ними набуває критичного значення. Лише повна прозорість усіх касових і банківських операцій дозволяє досягти необхідного рівня контролю за витратами, що є невід'ємною складовою стабільного й передбачуваного розвитку компанії.

У сучасному ритейлі належний товарний облік функціонує як необхідний інструмент внутрішнього контролю та стратегічного планування. Точне ведення облікових реєстрів гарантує прозорість усіх етапів життєвого циклу товару - від закупівлі до реалізації. Це забезпечує можливість ефективного управління запасами, що прямо впливає на виконання планів продажів та оптимізацію витрат. Таким чином, якість обліку є ключовим фактором для отримання актуальних даних, необхідних для довгострокового та поточного планування.

У сфері торгівлі ефективність бізнесу прямо залежить від якості обліково-аналітичного забезпечення продажів. Компетентний облік дає змогу не лише відслідковувати фактичну реалізацію товарів, але й гарантує прозорість пов'язаних фінансових потоків. Критично важливою вимогою сучасності є автоматизоване формування звітності, яке виключає ручні операції, прискорює процес закриття періоду та забезпечує керівництво оперативними, достовірними даними для оцінки результатів збутової діяльності.

Належна організація складського обліку є фундаментальним елементом успішного управління торговельним бізнесом. Ця функція забезпечує безперервний контроль за фізичними залишками товарно-матеріальних цінностей, що є критичним для оптимізації рівня запасів та гарантування своєчасного виконання клієнтських замовлень. Автоматизація складського обліку виступає ключовим інструментом, що дозволяє підприємствам знижувати операційні витрати, мінімізувати ризики, пов'язані з нестачею чи іммобілізацією коштів у надлишках, та підвищувати якість обслуговування завдяки швидкості та точності відвантажень.

Організація фінансового обліку доходів і витрат є наріжним каменем економічної стійкості та динамічного розвитку підприємства. Чіткий моніторинг надходжень і видатків дозволяє своєчасно виявляти потенційні касові розриви, що критично важливо для забезпечення платоспроможності. Автоматизація цього ключового облікового процесу за допомогою сучасного

програмного забезпечення (ПЗ) є найбільш ефективним інструментом для скорочення трудомісткості рутинних операцій, мінімізації помилок та забезпечення актуальності даних для формування бюджету та розподілу ресурсів.

Таким чином, сучасна роль автоматизації полягає у створенні технологічної основи для раціональної організації облікової функції, що є ключовою передумовою для успіху підприємства в умовах глобальної цифровізації.

1.3. Нормативно-правове регулювання організації та автоматизації бухгалтерського обліку

Впровадження інформаційних технологій (ІТ) і автоматизованих систем є каталізатором для реінжинірингу (докорінного переосмислення) облікових процесів і, як наслідок, для оптимізації всієї організації обліку.

Цей перехід вимагає від підприємства стратегічної відмови від простого механічного перенесення існуючих, часто неефективних, паперових процедур у цифрове середовище. Натомість, реінжиніринг бізнес-процесів (РБП), стимульований ІТ, передбачає їхнє радикальне перепроєктування з метою досягнення проривних показників у продуктивності, якості та швидкості. Завдяки ІТ-інструментам стає можливим горизонтальне злиття функцій, які раніше виконувалися послідовно різними підрозділами (наприклад, інтеграція закупівель, складу та бухгалтерії), що мінімізує затримки та виключає дублювання даних. Такий підхід забезпечує системну, а не фрагментарну оптимізацію, перетворюючи облікову функцію з необхідного адміністративного тягаря на гнучкий аналітичний інструмент управління.

Досліджуючи інноваційні платформи щодо їх використання для автоматизації облікових бізнес-процесів неважко погодитися з думкою

Старенької О.М.: «Впровадження принципів функціонування технології блокчейн у практику ведення бухгалтерського обліку багато вчених сьогодні вважає перспективним напрямом її застосування. Як показало дослідження, розвиток технології блокчейн у різних її проявах дійсно відбувається стрімкими темпами...» [48]. Особливою вимогою до всіх програм і платформ повинна бути повна інтеграція з бухгалтерськими і податковими підсистемами, наприклад: BAS Бухгалтерія, М.Е.Дос. На думку Слюсарчук Я.Д.: «За допомогою автоматизованого облікового процесу створюється єдина інформаційна система, що задовольняє вимоги облікової підсистеми і податкового обліку» [47].

Впровадження ІТ сприяє раціоналізації та уніфікації облікових процедур, що є основним завданням оптимізації. Найбільш суттєві зміни відбуваються у функціях та кваліфікаційних вимогах до бухгалтерського персоналу. Рутинні функції передаються системі, а фокус роботи зміщується. Детальний Порівняльний аналіз традиційного та сучасного функціоналу бухгалтера, а також ключових змін у вимогах до його кваліфікації, представлено у нижченаведеній таблиці 1.3.

Оптимізація організації обліку в умовах автоматизації вимагає стратегічного підходу до управління кадрами: забезпечення їхньої перекваліфікації, створення умов для виконання ними аналітичних функцій та перерозподілу робочого часу на користь контролю та планування. Це завдання не обмежується лише навчанням новим функціям у програмному забезпеченні; воно включає управління змінами та подолання опору персоналу. Ключовим елементом є формування нової корпоративної культури, де помилки, що виникають через ручну працю, замінюються на проблеми інтерпретації складних аналітичних даних. Більше того, у штаті бухгалтерії виникає необхідність введення гібридних ІТ-облікових ролей, таких як контролер даних або системний адміністратор облікової системи, чії обов'язки включають забезпечення цілісності та безпеки даних, а також налаштування звітів.

Трансформація функціоналу бухгалтера

Функціонал	Традиційний бухгалтер (ручна праця)	Сучасний бухгалтер (автоматизований облік)
Збір / Введення даних	Основна функція, висока трудомісткість.	Мінімальна функція (лише для нетипових операцій); перевірка даних, автоматично імпортованих системою.
Обробка / Розрахунок	Виконання розрахунків (амортизація, зарплата, собівартість) вручну або в простих таблицях.	Контроль налаштувань формул і алгоритмів системи, забезпечення їх відповідності ОП та законодавству.
Аналіз та звітність	Складання обов'язкової зовнішньої звітності.	Формування управлінської звітності, аналіз відхилень, прогнозування, фінансове моделювання.
Кваліфікація	Знання законодавства, досвід роботи з первинними документами.	Знання функціоналу ІС, навички роботи з великими масивами даних, основи інформаційної безпеки.

Успіх оптимізації безпосередньо залежить від впровадження ефективних мотиваційних механізмів, які стимулюють бухгалтерів до освоєння складних аналітичних інструментів і підвищують їхню зацікавленість у кінцевому фінансовому результаті підприємства.

1.4. Концептуальні підходи до автоматизації: процесний, системний та ризик-орієнтований підходи

Інформаційно-аналітична діяльність органів влади, роль інформації в процесі ухвалення таких рішень є предметом досліджень таких учених, як В. Бакуменко [1], А. Дегтяр [7], Д. Дубов [9], В. Князєв [18], В. Марущак [24], Ю. Машкаров [25], В. Мороз [26], Н. Нижник [28], І.Парубчак [29], Л. Приходченко [33], М. Сендзюк [35], В. Тертичка [39], В. Тронь [40] та ін.

Таке питання впровадження в Україні технологій електронного

урядування розглядають О. Баранов [2], О. Васильєва [4], Р. Войтович [1], О. Голобуцький [8], В. Дрешпак [16], О. Карпенко [17], І. Клименко [19], І. Козюра [20], І. Коліушко [20], К. Линьов [21], І. Лопушинський [22], С. Попов [32], А. Семенченко [34], В. Цимбалюк [42], С. Чукут [44] та ін.

Легітимність автоматизованого обліку та електронного документообігу (ЕДО) в Україні ґрунтується на низці законодавчих актів, які забезпечують юридичну силу електронних документів та підписів.

Це правове поле не лише прирівнює електронний документ до паперового аналога (за умови використання кваліфікованого електронного підпису), але й висуває підвищені вимоги до надійності та цілісності самих облікових інформаційних систем. Зокрема, законодавство вимагає забезпечення довгострокового зберігання електронних облікових реєстрів у формі, що гарантує їхню незмінність та автентичність протягом встановленого терміну. Крім того, ключовим критерієм легітимності є можливість відстеження аудиторського сліду (Audit Trail). Це детальний хронологічний запис, за допомогою якого відстежуються бухгалтерські записи, деталі проекту чи інші фінансові дані. Аудиторський слід часто є нормативною вимогою у багатьох фінансових сферах і вважається кращою бізнес-практикою для ретельного та організованого бухгалтерського комплексу компанії. Журнали аудиту використовуються для перевірки всіх видів транзакцій, робочих процесів, облікових даних, угод на брокерських рахунках тощо.

Дотримання цих технічних вимог є прямою зоною відповідальності керівництва та головного бухгалтера, що вимагає включення цих аспектів до внутрішньої облікової політики.

Правовою основою для ведення автоматизованого обліку є визнання електронних документів та реєстрів. У таблиці 1.4 викладена інформація про нормативно-правове забезпечення електронного документообігу та автоматизації обліку в Україні.

Нормативно-правове забезпечення електронного документообігу та автоматизації обліку в Україні

Законодавчий Акт	Положення, що регулює ЕДО/Автоматизацію	Значення для оптимізації
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [10]	Дозволяє ведення облікових реєстрів у електронній формі. Встановлює вимоги до зберігання інформації на електронних носіях (протягом 3 років).	Визначає юридичну силу електронних реєстрів і документів, що є основою для відмови від паперових носіїв.
Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [13]	Визначає, що електронний документ має таку саму юридичну силу, як і паперовий, за умови наявності всіх обов'язкових реквізитів.	Надає легальну базу для повноцінного переходу на безпаперовий документообіг.
Закон України «Про електронні довірчі послуги» [12]	Регулює використання кваліфікованого електронного підпису (КЕП), який є обов'язковим аналогом власноручного підпису для електронних документів.	Забезпечує ідентифікацію особи та цілісність електронного документа.

Оптимізація організації обліку неможлива без переходу на електронний первинний облік.

1. Первинний документ, створений в автоматизованій системі, має містити всі обов'язкові реквізити, встановлені Законом про БО (назва, дата, зміст операції, одиниця виміру, підписи) [10].

2. Забезпечення достовірного відображення операцій у електронних реєстрах несе власник або керівник підприємства, а також особи, відповідальні за ведення обліку (головний бухгалтер) [12].

3. Електронні документи повинні зберігатися у формі, що дозволяє перевірити їх цілісність та автентичність протягом усього терміну, передбаченого для паперових аналогів [12].

Відповідно до Податкового кодексу України [31], електронні документи, підписані КЕП, є достатнім підтвердженням господарської операції, що усуває необхідність дублювання їх паперовими копіями. Ця нормативно закріплена можливість стає ключовим чинником оптимізації документообігу, але одночасно покладає на підприємство підвищену відповідальність за коректність та достовірність даних, відображених саме в електронному форматі. Зокрема, ПКУ вимагає, щоб при перевірках

електронні документи були надані контролюючим органам у читабельному форматі (зокрема, за запитом у вигляді копій на папері або в електронній формі, з дотриманням вимог щодо їх цілісності) [13]. Це зобов'язує підприємство забезпечити не лише технічне зберігання, а й збереження функціональної здатності інформаційних систем, щоб у будь-який момент часу відтворити документ відповідно до законодавчих вимог. Ненадання або некоректне надання таких документів може призвести до податкових ризиків та невизнання витрат чи податкового кредиту.

Хоча законодавство не визначає конкретних марок ПЗ, воно висуває вимоги до самої системи обліку:

1. Система повинна забезпечувати захист даних від несанкціонованого доступу та втрати (резервне копіювання).
2. Повинна бути можливість перевірити хронологію внесення змін до реєстрів та ідентифікувати особу, яка внесла ці зміни (аудиторський слід).
3. Система повинна забезпечувати формування облікових реєстрів у зручному для читання (друкованому) вигляді на вимогу контролюючих органів [47].

Нормативно-правова база України є достатньо розвиненою для повноцінного переходу до автоматизованого обліку та ЕДО. Оптимізація організації обліку повинна включати розробку внутрішніх положень підприємства, які деталізують порядок створення, підписання та зберігання електронних документів з урахуванням усіх законодавчих вимог.

Ефективність оптимізації обліку в умовах автоматизації визначається не лише фактом впровадження системи, а й вимірюванням досягнутих результатів. Для цього використовується комплексна система показників, що охоплює організаційні, економічні та технічні аспекти.

Оцінка ефективності організації обліку спрямована на вимірювання раціональності використання ресурсів (трудових, фінансових) та якості облікової інформації. Однак, методична складність полягає у необхідності переходу від оцінки кількісних показників (скорочення штату, економія

паперу) до оцінки якісних критеріїв, таких як достовірність, актуальність та аналітична цінність згенерованої інформації. Це вимагає розробки інтегрованої системи ключових показників ефективності (KPI), яка має включати як традиційні показники (собівартість облікових послуг, трудомісткість), так і інвестиційні показники (NPV, IRR) для обґрунтування інвестицій у програмне забезпечення. Без такої комплексної, багаторівневої системи оцінки, оптимізація ризикує залишитися лише технічним оновленням, не досягаючи справжньої стратегічної ефективності. Таблиця 1.5 систематизує основні показники, що дозволяють об'єктивно оцінити, наскільки успішною є організація обліку та його автоматизація.

Таблиця 1.5

Система показників оцінки ефективності організації та автоматизації бухгалтерського обліку

Група показників	Назва показника	Методика розрахунку / визначення	Значення для оптимізації
Трудомісткість	Коефіцієнт автоматизації. Трудомісткість облікової роботи.	Співвідношення автоматизованого часу до загального часу на виконання операції. Загальний час, витрачений на виконання конкретної операції (або функцій бухгалтерії), на одного працівника (нормо-години).	Показує, наскільки успішно рутинні операції переведені на ПЗ. Оптимізація спрямована на мінімізацію Т за рахунок автоматизації.
Собівартість	Собівартість облікової інформації.	Загальні витрати на функціонування бухгалтерії (ЗП, ПЗ, обладнання) / Кількість оброблених документів.	Оптимізація повинна знижувати С у довгостроковій перспективі.
Оперативність та якість	Коефіцієнт оперативності. Рівень помилок.	Співвідношення фактичного часу на отримання звіту до нормативного часу (у годинах/днях). Кількість виявлених помилок (внутрішнім аудитом або перевірками) / Загальна кількість операцій.	Відображає, наскільки швидко управлінці отримують дані. Автоматизація має призводити до нульового рівня механічних помилок.

Оцінка ефективності автоматизації передбачає порівняння витрат на впровадження ІС з отриманим економічним та соціальним ефектом.

Для оцінки інвестицій у ПЗ та ІТ-інфраструктуру використовуються

загальноприйняті показники інвестиційного аналізу:

1. Чиста теперішня вартість (NPV – Net Present Value). Визначає, чи перевищує дисконтована вартість майбутніх грошових потоків (економія) первісні інвестиції.

Теперішня вартість грошового потоку залежить від інтервалу часу між теперішнім часом і грошовим потоком через часову вартість грошей (яка включає річну ефективну ставку дисконтування). Вона забезпечує метод оцінки та порівняння капітальних проектів або фінансових продуктів з грошовими потоками, розподіленими з плином часу, як-от у позиках, інвестиціях, виплатах за страховими контрактами та багатьох інших сферах застосування. Часова вартість грошей визначає, що час впливає на вартість грошових потоків. Завдяки своїй простоті, NPV є корисним інструментом для визначення того, чи призведе проект або інвестиція до чистого прибутку чи збитку. Позитивна NPV призводить до прибутку, тоді як негативна NPV призводить до збитку.

2. Внутрішня норма дохідності (IRR-Internal Rate of Return). Це ставка дисконтування, за якої NPV дорівнює нулю. Показує максимальний рівень витрат, який може дозволити собі підприємство на фінансування проекту. IRR показує річну норму прибутку, яку очікується отримати від проекту або інвестицій. Вища IRR сигналізує про більш привабливі інвестиції. Незалежно від того, який тип проекту або інвестицій ви аналізуєте (новий завод, угода з нерухомістю, технологічний стартап тощо), формула IRR однакова. Узгодженість розрахунку IRR для всіх можливостей робить його чудовим показником для інвесторів, який можна використовувати для ранжування та порівняння проектів. Окрім використання компаніями для визначення того, які капітальні проекти використовувати, IRR може допомогти інвесторам визначити інвестиційну прибутковість різних активів.

3. Термін окупності (PBP – Payback Period). Період окупності (PBP) показує час, необхідний для отримання достатнього прибутку для погашення

початкової вартості інвестицій. Період окупності (РВР) показує тривалість часу, необхідну для того, щоб чистий грошовий потік (або чистий прибуток) окупив початкові капітальні витрати на інвестиції. Початкова вартість інвестицій, яка є початковою сумою, вкладеною в проект, також часто називається основною сумою. Формула для розрахунку терміну окупності (РВР) полягає в діленні початкової вартості інвестицій на чистий грошовий потік за рік. Чистий грошовий потік = Надходження грошових коштів - Витрати грошових коштів. Проблеми можуть виникнути під час прогнозування майбутнього, оскільки ніхто не може передбачити, які зовнішні сили впливатимуть на грошові потоки та як саме. Це може зробити прогнози грошових потоків неточними. Тому менеджери повинні враховувати це.

Ця категорія оцінює немонетарні переваги, пов'язані з персоналом та управлінням:

1. Підвищення кваліфікації персоналу та його переорієнтація на аналітичні завдання.
2. Покращення умов праці (зниження стресу від рутинних операцій).
3. Підвищення прозорості та контролю (зниження корупційних ризиків).
4. Покращення іміджу підприємства як інноваційного.

Оптимізація досягається лише за умови високої інтеграції ІС. Основні напрямки вимірювання інтеграції наведено у таблиці 1.6.

Чим вищий рівень інтеграції, тим ефективнішою є організація обліку, оскільки це мінімізує помилки на стику підрозділів і забезпечує оперативність даних для топ-менеджменту. Високий ступінь горизонтальної та вертикальної інтеграції облікової системи (ERP-системи) забезпечує наскрізну прозорість бізнес-процесів, що є критичним для сучасного управління. Це не лише мінімізує помилки, спричинені ручним перенесенням даних між різними функціональними модулями (наприклад, між складом та фінансами), але й дозволяє радикально скоротити операційний цикл - час від

моменту здійснення операції до її відображення у фінансовій звітності. Управлінська цінність інтеграції полягає в можливості отримувати єдину, несуперечливу версію правди про фінансовий стан підприємства. Однак, слід пам'ятати, що високий рівень інтеграції вимагає значних інвестицій у впровадження та постійну підтримку (кастомізацію) системи, а також жорсткої стандартизації всіх внутрішніх бізнес-процесів підприємства.

Таблиця 1.6.

Основні напрямки вимірювання інтеграції

Тип інтеграції	Сутність	Критерії оцінки
Горизонтальна інтеграція	Зв'язок між різними функціональними підрозділами/модулями на одному рівні управління (склад - бухгалтерія - відділ збуту).	1. Наявність єдиної бази даних. 2. Відсутність повторного введення даних у різних модулях. 3. Швидкість передачі документа між модулями.
Вертикальна інтеграція	Зв'язок між операційним рівнем (первинний облік) і стратегічним рівнем (керівництво, аналіз).	1. Наявність модулів для формування управлінської звітності. 2. Можливість «провалу» від агрегованих даних у звіті до первинного документа (Audit Trail).

Успішна оптимізація організації обліку вимагає не лише розуміння переваг автоматизації, а й проактивного управління типовими проблемами та ризиками, що виникають під час впровадження та експлуатації інформаційних систем (ІС). Після успішного впровадження, організація обліку стикається з постійними ризиками, пов'язаними з підтримкою системи та захистом даних.

З переходом на електронний документообіг (ЕДО) та централізовані бази даних, зростають ризики кібератак та несанкціонованого доступу. Втрата даних: помилки системи, збої обладнання або віруси. Вирішується через багаторівневе резервне копіювання та створення географічно віддалених копій. Несанкціонований доступ: ризик витоку фінансової

інформації. Автоматизація - це не одноразовий проєкт, а постійний процес. Успішна організація обліку має передбачати цикл безперервної оптимізації, який включає моніторинг ефективності: регулярний вимір показників КРІ (якщо Т – трудомісткість знову зростає, необхідно провести оптимізацію), періодичне оновлення налаштувань ПЗ відповідно до зростання підприємства або зміни його бізнес-процесів, Навчання персоналу: постійне підвищення кваліфікації бухгалтерів для використання нових функціональних можливостей ІС.

Перехід до автоматизованого обліку створює значний потенціал для оптимізації, але вимагає комплексного, стратегічного підходу до управління ІТ-ризиками, фінансовими вкладеннями та кадровим ресурсом.

Висновки до розділу 1

В процесі розкриття першого розділу даної роботи було встановлено, що раціональна організація обліку ґрунтується на трьох взаємопов'язаних елементах, які є об'єктами оптимізації: облікова політика, організаційна структура та техніка обліку/документообіг. Наголошено, що раціональна організація має відповідати принципам оперативності, економічності та уніфікації, що є неможливим без сучасних ІТ-інструментів.

Автоматизація визначена як стратегічний чинник оптимізації, що переводить рутинні операції у режим виконання за допомогою ПЗ. Її вплив проявляється у підвищенні оперативності, якості даних та раціоналізації праці.

Доведено, що автоматизація не є синонімом оптимізації. Справжній економічний ефект досягається лише через реінжиніринг бізнес-процесів - їхнє докорінне переосмислення та радикальне перепроєктування.

Встановлено, що ІТ забезпечує перехід від паперової, децентралізованої, ручної моделі до автоматизованої, централізованої з

єдиною ERP-системою. Це вимагає від бухгалтера переорієнтації з функцій введення даних на контроль, аналіз відхилень та фінансове моделювання.

Підтверджено достатній рівень розвитку законодавчої бази України (Закони про БО, ЕДО, КЕП) для повноцінного переходу на безпаперовий документообіг.

Легітимність електронних документів забезпечується їхнім підписанням КЕП, а для облікових систем критичними вимогами є забезпечення цілісності, довгострокового зберігання та наявність Аудиторського сліду.

Оптимізація організації обліку повинна включати розробку внутрішніх регламентів, що деталізують порядок створення, підписання та зберігання електронних документів відповідно до ПКУ.

Визначено, що ефективність оптимізації оцінюється за комплексною системою, що охоплює організаційні, економічні та технічні аспекти.

Розроблено систему КРІ для вимірювання результатів, включно з показниками Трудомісткості (Коефіцієнт автоматизації), Собівартості обліку та Якості/Оперативності даних.

Для фінансового обґрунтування необхідності інвестицій у ПЗ визначено обов'язкові до використання показники інвестиційного аналізу: Чиста теперішня вартість (NPV), Внутрішня норма дохідності (IRR) та Термін окупності (PBP).

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СТАН АВТОМАТИЗОВАНОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Фінансово-економічна характеристика підприємства

Практичною основою для написання цієї кваліфікаційної роботи слугують фактичні облікові дані Приватного підприємства "ВКФ "ДЕНИС", яке здійснює господарську діяльність на території Дніпра Дніпропетровської області. Підприємство, засноване у 2006 році, успішно еволюціонувало: від первісної спеціалізації на оптовій торгівлі до розширення спектра послуг, які наразі становлять значну частину його операційної діяльності. Вибір ПП "ВКФ "ДЕНИС" як об'єкта дослідження обумовлений, перш за все, наявністю в ньому структурованого облікового апарату, що відповідає за коректність фінансової, податкової та управлінської звітності. Така організаційна особливість надала унікальну можливість провести глибокий і релевантний аналіз процесів обліку, що є ключовим для реалізації науково-практичної мети дипломної роботи.

З метою формування цілісного та структурованого уявлення про об'єкт дослідження, подальший аналіз вимагає детального розгляду його організаційно-економічного середовища. Огляд ключових параметрів діяльності підприємства - включаючи його юридичну форму, галузеву приналежність, основні види економічної діяльності (КВЕД) та структуру управління - є необхідною передумовою для адекватного оцінювання фінансового стану, а також для ідентифікації та обґрунтування проблемних зон в організації обліку.

Узагальнена характеристика та основні відомості про Приватне підприємство "ВКФ "ДЕНИС" представлені у таблиці 2.1.

Для оцінки ефективності процесів обліку використовується період 2020–2024 рр. Цей вибір інтервалу ґрунтується на потребі дослідити найактуальніші тренди. Враховуючи, що підприємство функціонує з 2006

року, його фінансово-господарська діяльність протягом усього аналізованого періоду є стійкою та усталеною. Отже, показники з 2020 року є надійною базою для виявлення проблемних зон і розробки практичних рекомендацій без методологічних спотворень, притаманних періоду створення.

Таблиця 2.1

Загальна інформація та організаційна структура

Критерій	Характеристика ПП «ВКФ «ДЕНИС»
Повна назва	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ВИРОБНИЧО-КОМЕРЦІЙНА ФІРМА «ДЕНИС»
Основний вид діяльності	Виробничо-комерційна діяльність. Закупівля ТМЦ ,таких як спеції, оболонка для м'ясних виробів, оптова/роздрібна торгівля ними.
Організаційно-правова форма	Приватне підприємство.
Форма власності	Приватна.
Система оподаткування	Платник податку на прибуток та ПДВ на загальних підставах.
Основні функціональні підрозділи	Керівництво, виробничий цех, склад готової продукції, відділ постачання, відділ збуту, бухгалтерія.
Структура управління	Лінійно-функціональна.
Концепт організаційної структури управління	Директор – здійснює загальне управління. Функціональні підрозділи – бухгалтерія та юридичний відділ. Підпорядковані директору. Лінійні підрозділи – виробничий цех, склад.

Аналіз фінансового стану підприємства традиційно розпочинається з оцінки його балансу, зокрема складу активів та структури джерел фінансування. Згідно з сучасною економічною доктриною, активи являють собою економічний потенціал, сформований у минулих періодах, який генеруватиме майбутні економічні вигоди. Критично важливою є структура капіталу, оскільки співвідношення між власними та залученими ресурсами прямо детермінує рівень фінансової стійкості та ефективність управління довгостроковими й поточними зобов'язаннями.

Для формування цілісної оцінки фінансової структури Приватного підприємства "ВКФ "ДЕНИС" було проведено детальний аналіз динаміки активів та структури капіталу за досліджуваний період. У таблиці 2.2

представлено узагальнену інформацію, що відображає склад майна та темпи його зміни. Особлива увага приділяється джерелам фінансування, які характеризуються домінуванням власних ресурсів і мінімальним використанням залученого капіталу. Такий розподіл є ключовим для розуміння високого рівня фінансової незалежності підприємства та його стійкості до зовнішніх фінансових ризиків.

Таблиця 2.2

Оцінка майна та капіталу ПП «ВКФ «ДЕНИС»
за 2020-2024 рр., тис. грн.

№ з/п	Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
	Майно - усього	5 785,3	6 500,6	6 135,8	7 218,7	6 633,5	114,66%
1	Необоротні активи	93,0	90,3	85,8	133,2	39,7	42,69%
1.1	Основні засоби	7,2	4,5	-	47,4	39,7	551,39%
1.2	Довгострокові біологічні активи	-	-	-	-	-	-
2	Оборотні активи	5 692,3	6 410,3	6 050,0	7 085,5	6 593,8	115,84%
2.1	Запаси	184,9	372,5	603,1	297,1	542,0	293,13%
2.2	Поточна дебіторська заборгованість	5 015,5	5 937,3	5 377,2	4 218,9	5 039,9	100,49%
2.3	Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	491,9	100,5	69,7	280,3	998,3	202,95%
2.4	Інші оборотні активи	-	-	-	-	13,6	-
2.5	Витрати майбутніх періодів	-	-	-	-	-	-
3	Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-	-
	Капітал- усього	5 785,3	6 500,6	6 135,8	7 218,7	6 633,5	114,66%
4.	Власний капітал	4 121,0	4 632,7	3 031,8	3 546,6	2 977,6	72,25%
4.1	Зарєстрований (пайовий) капітал	603,5	603,5	603,5	603,5	603,5	100,00%
5.	Зобов'язання і забезпечення	1 664,3	1 867,9	3 104,0	3 672,1	3 655,9	219,67%
5.1	Довгострокові зобов'язання	-	-	-	-	-	-
5.2	Поточні зобов'язання	1 664,3	1 867,9	3 104,0	3 672,1	3 655,9	219,67%
5.3	Поточна кредиторська заборгованість	1 664,3	1 867,9	3 104,0	3 672,1	3 655,9	219,67%

Зазначений системний підхід дає змогу всебічно оцінити ефективність управління майновим комплексом підприємства, проаналізувати

раціональність формування його інвестиційних та поточних активів, а також визначити, чи відповідає наявна структура джерел фінансування вимогам підтримання належного рівня ліквідності, платоспроможності та довгострокової фінансової стійкості. Отже, дані таблиці формують ґрунтовну інформаційну основу, необхідну для подальших аналітичних узагальнень у межах другого розділу дослідження.

Аналіз динаміки активів та джерел їх формування свідчить про планомірне нарощування фінансового потенціалу господарюючого суб'єкта ПП «ВКФ «ДЕНИС» протягом досліджуваного періоду.

Загальна вартість майна підприємства (активів) зростає з 5785,3 тис. грн. у 2020 році до 6633,5 тис. грн. у 2024 році. Таким чином, приріст майнового комплексу склав 848,2 тис. грн., або 14,66% (що еквівалентно збільшенню у 1,15 рази).

Такі темпи зростання є характерними для компаній, які знаходяться на стадії стабілізації та помірною розширення операційної діяльності, демонструючи стійкість фінансового розвитку протягом аналізованого періоду.

Загальна вартість необоротних активів скоротилася з 93 тис. грн. у 2020 році до 39,7 тис. грн. у 2024 році, що становить лише 42,69% від початкового рівня (тобто зниження на 57,31%). Це загальне скорочення відбулося за рахунок вибуття інших необоротних активів, які у 2020 році склали 85,8 тис. грн., а у 2024 році були відсутні.

Водночас, незважаючи на загальне зменшення, вартість основних засобів зростає з 7,2 тис. грн. до 39,7 тис. грн., збільшившись у 5,51 рази (на 451,39%).

Таке значне зростання основних засобів підтверджує цільове технічне укріплення підприємства та інвестиції в матеріально-технічну базу. При цьому у 2024 році основні засоби вже становлять 100% усіх необоротних активів. Ця тенденція вказує на оптимізацію структури довгострокових вкладень, фокусуючись виключно на матеріальних активах, необхідних для

посилення операційних можливостей, на відміну від попередньої, більш диверсифікованої, структури.

Оборотні активи, що є ключовою складовою ресурсів підприємства та забезпечують його поточну діяльність, також продемонстрували зростання протягом досліджуваного періоду. Їх вартість збільшилася з 5692,3 тис. грн. у 2020 році до 6593,8 тис. грн. у 2024 році, що становить приріст на 15,84% (або збільшення у 1,16 рази).

На відміну від скорочення необоротних активів, помірне, але стабільне зростання оборотних активів свідчить про збереження та підвищення їх ролі у загальній структурі майна підприємства. Така тенденція вказує на концентрацію суб'єкта на поточних господарських процесах та підтриманні високого рівня мобільних ресурсів для забезпечення безперебійності операційного циклу.

Аналіз структури та динаміки оборотних активів показує, що загальний приріст на 15,84% (з 5 592,3 тис. грн. до 6 593,8 тис. грн.) був забезпечений переважно за рахунок збільшення двох статей:

- запаси продемонстрували найбільш інтенсивний приріст у структурі оборотних активів, збільшившись з 184,9 тис. грн. у 2020 році до 542 тис. грн. у 2024 році, тобто майже у 3 рази (на 193,13%). Таке значне нарощування обсягу запасів може свідчити про розширення виробничо-торговельних операцій, або ж про стратегічне формування резервів для забезпечення майбутнього зростання продажів.

- грошові кошти та їх еквіваленти зросли більш ніж удвічі, збільшившись з 491,9 тис. грн. до 998,3 тис. грн. (на 202,95%). Це є чітким свідченням посилення ліквідності підприємства та його фінансової гнучкості, що дозволяє оперативно покривати короткострокові зобов'язання.

- поточна дебіторська заборгованість, яка є найбільшою статтею оборотних активів, залишилася практично незмінною (5039,9 тис. грн. у 2024 році проти 5015,5 тис. грн. у 2020 році). Це мінімальне зростання лише на 0,49% є позитивним індикатором, оскільки воно демонструє збереження

високого рівня контролю за розрахунками з дебіторами та мінімізацію ризику відволікання значних коштів у прострочених розрахунках.

Загальний капітал (пасиви) за аналізований період відповідає динаміці активів і зріс помірно - з 5785,3 тис. грн. у 2020 році до 6 633,5 тис. грн. у 2024 році, що становить збільшення у 1,15 рази (на 14,66%).

Проте Власний капітал, що є головним індикатором фінансової стійкості, продемонстрував негативну динаміку: його вартість скоротилася з 4 121,0 тис. грн. до 2 977,6 тис. грн. Це становить лише 72,25% від його початкового рівня (тобто зменшення на 27,75%).

Така тенденція свідчить про суттєве погіршення фінансових результатів та зниження фінансової стійкості підприємства, ймовірно, внаслідок відображення накопичених збитків або розподілу прибутку, що перевищує його розмір. Оскільки Зареєстрований капітал залишався незмінним на рівні 603,5 тис. грн., зменшення власного капіталу було спричинене виключно результатами операційної діяльності (тобто зниженням нерозподіленого прибутку/зростанням непокритого збитку).

Зобов'язання та забезпечення підприємства зросли стрімко, ставши основним джерелом фінансування збільшення активів. Їх обсяг збільшився з 1 664,3 тис. грн. у 2020 році до 3 655,9 тис. грн. у 2024 році, що становить приріст у 2,20 рази (на 119,67%).

Важливо зазначити, що темпи приросту зобов'язань значно перевищили динаміку власного капіталу, який у той же час скоротився на 27,75%. Ця зміна свідчить про суттєве зниження фінансової автономії та різке підвищення залежності підприємства від залучених коштів.

Варто вказати і на особливості структури боргу: довгострокові зобов'язання протягом усього аналізованого періоду були відсутні. Це означає, що усі борги класифікуються як поточні зобов'язання. Повна відсутність довгострокового фінансування та концентрація всього боргу у поточних зобов'язаннях посилює ризики ліквідності та вимагає від підприємства високого рівня платоспроможності для своєчасного виконання

зобов'язань.

За аналізований період коефіцієнт автономії суттєво знизився з 0,712 до 0,449. Це свідчить про втрату фінансової незалежності підприємства. У 2024 році менше половини активів фінансується за рахунок власних коштів, що є критичним моментом. Коефіцієнт фінансового левериджу зріс більш ніж у 3 рази ($1,228 / 0,404 = 3,04$). Якщо у 2020 році на кожен гривню власного капіталу припадало 40 копійок боргу, то у 2024 році на кожен гривню власного капіталу вже припадає 1,23 грн. позикових коштів. Це підтверджує різке підвищення фінансового ризику та збільшення боргового навантаження. Хоча сам показник власного капіталу зменшився, коефіцієнт маневреності залишається аномально високим (0,977 до 0,987). Це пояснюється надзвичайно низькою часткою необоротних активів (яка ще й скоротилася) у структурі балансу. Це означає, що майже весь власний капітал фінансує оборотні активи, що є типовим для торговельних або посередницьких компаній, але може обмежувати довгострокові інвестиції.

Поточні зобов'язання зросли диспропорційно до загальних активів. Їх обсяг збільшився з 1 664,3 тис. грн. до 3 655,9 тис. грн., тобто у 2,20 рази (на 119,67%). Зважаючи на повну відсутність довгострокового боргу, усі зовнішні джерела фінансування представлені короткостроковими зобов'язаннями. Це створює високе боргове навантаження та посилює ризики ліквідності. Зокрема, поточна кредиторська заборгованість (як основна частина поточних зобов'язань) зросла більш ніж удвічі, що вказує на суттєве зростання залежності від товарного кредитування або інших короткострокових позик.

На основі комплексного аналізу динаміки активів та пасивів (2020-2024 рр.) можна зробити такі висновки:

- підприємство демонструє помірне зростання загального майнового комплексу (на 14,66%), проте це зростання цілком забезпечене за рахунок позикових коштів. Це вказує не стільки на масштабування, скільки на нарощування фінансового левериджу.

- структура активів є незбалансованою та різко зміщена у бік оборотних ресурсів, частка яких у 2024 році досягла 99,4%. Частка необоротних активів суттєво скоротилася (на 57,31%), попри цільові інвестиції в основні засоби.

- збільшення кредиторської заборгованості (на 119,67%) при стабільному рівні дебіторської (приріст лише 0,49%) вимагає посиленого контролю за фінансовими потоками. Співвідношення боргу до власного капіталу вказує на потенційну втрату платоспроможності у довгостроковій перспективі.

- виявлено різке погіршення фінансової стійкості (коефіцієнт автономії знизився з 0,712 до 0,449). Власний капітал скоротився на 27,75%, тоді як зобов'язання зросли у 2,20 рази. Це свідчить про втрату фінансової незалежності та підвищення ризику.

- розширення майнової бази на 14,66% в умовах критичної залежності від короткострокового боргу створює передумови для фінансової напруги. Для подальшого зміцнення позицій на ринку необхідна термінова рекапіталізація та залучення довгострокових джерел фінансування.

З метою визначення ефективності експлуатації та оцінки динаміки відтворювальних процесів проведено ґрунтовний аналіз руху та функціонального стану основних засобів (ОЗ) Приватного підприємства «ВКФ «ДЕНИС» за 2020–2024 рр.

Ключові показники, представлені у таблиці 2.3, комплексно характеризують наявність, процеси оновлення, вибуття та рівень зношеності ОЗ. Отримана інформаційна база дозволяє об'єктивно оцінити інтенсивність інвестиційної діяльності та визначити домінуючі тенденції у розвитку матеріальних ресурсів підприємства.

Аналіз руху основних засобів (ОЗ) показує помірну тенденцію до їх нарощування протягом досліджуваного періоду. Первісна вартість ОЗ на кінець 2024 року зросла до 603,1 тис. грн. порівняно з 550,8 тис. грн. у 2020 році, що становить приріст лише на 9,50%. Це свідчить про обмежені, хоча й

присутні, інвестиції в оновлення матеріально-технічної бази, основна частина яких припала на 2023 рік (річний приріст склав 54 тис. грн.).

Таблиця 2.3

Оцінка руху та функціонального стану основних засобів
ПП «ВКФ «ДЕНИС» за 2020-2024 рр.

№ з/п	Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % (відхилення,+;-) 2024 р. до 2020 р.
Вихідна інформація, тис. грн							
1	Вартість основних засобів на початок року	550,80	550,80	550,80	549,10	603,10	109,50
2	Вартість основних засобів на кінець року	550,80	550,80	549,10	603,10	603,10	109,50
3	Нараховано амортизації за рік	72,30	2,70	2,80	8,60	5,70	7,88
4	Знос основних засобів: а) на початок року	471,30	543,60	546,30	549,10	557,70	118,33
	б) на кінець року	543,60	546,30	549,10	557,70	563,40	103,64
Показники руху основних засобів							
5	Річний приріст(+) або зменшення(-), тис.грн.	-	-	-1,70	54,00	-	-
6	Темп зростання (зниження), %	100,00	100,00	99,69	109,83	100,00	0,00
7	Темп приросту (зменшення), %	0,00	0,00	-0,31	9,83	0,00	0,00
8	Період обороту, років	7,62	204,00	196,41	66,99	105,81	98,19
Показники функціонального стану основних засобів							
9	Коефіцієнт зносу, %: а) на початок року	85,57	98,69	99,18	100,00	92,47	6,91
	б) на кінець року	98,69	99,18	99,69	101,57	93,42	-5,28
10	Коефіцієнт придатності,%: а) на початок року	14,43	1,31	0,82	-	7,53	-6,91
	б) на кінець року	1,31	0,82	0,31	-1,57	6,58	5,28

Динаміка амортизаційних відрахувань була непостійною, з піковими значеннями у 2020 році (72,3 тис. грн.) та помірним зростанням у 2023–2024 роках (8,6 тис. грн. та 5,7 тис. грн. відповідно). Це зростання амортизації у 2023 році підтверджує факт введення в експлуатацію нових активів, що позначилося на балансовій вартості.

У той же час, рівень зносу основних засобів залишається критично високим протягом усього періоду:

- коефіцієнт зносу на початок 2024 року досяг 92,47%.
- хоча на кінець 2024 року він дещо знизився до 93,42% (у 2020 році був 98,69%), це зниження є мінімальним і не усуває проблему.
- такий високий рівень зносу, попри незначне оновлення, свідчить про

прискорене фізичне та моральне старіння основних фондів підприємства. Це вимагає ревізії амортизаційної політики або ж планування комплексної модернізації для уникнення технічних збоїв та втрати конкурентоспроможності.

Коефіцієнт придатності основних засобів знизився до критичних значень. Хоча на кінець 2024 року він становив 6,58% (порівняно з 14,43% на початок 2020 року), його рівень є неприпустимо низьким (менше 50%). Це свідчить про фактично повну амортизацію переважної частини основних засобів. Така ситуація негативно впливає на операційну ефективність, створюючи високі ризики збоїв та підвищуючи витрати на ремонт, оскільки значна частина фондів, ймовірно, втратила свої функціональні властивості або є морально застарілою.

Період обороту основних засобів у 2024 році становив 105,81 років (проти 7,62 років у 2020 році). Таке аномальне зростання відображає значне уповільнення відтворювальних процесів та низьку інтенсивність оновлення матеріальної бази підприємства. Це створює пряму загрозу для довгострокової конкурентоспроможності та вимагає негайного планування масштабної інвестиційної програми.

Аналіз прибутковості та кінцевих фінансових результатів є фундаментальною основою у діагностиці операційної ефективності підприємства та його спроможності до самофінансування й сталого розвитку у довгостроковій перспективі. Цей етап дослідження дозволяє здійснити декомпозицію показників доходів і витрат, виявити тенденції зміни чистого фінансового результату та ідентифікувати ключові внутрішні й зовнішні фактори, що впливають на формування прибутку або збитку.

Таблиця 2.4 виступає емпіричною базою, що консолідує основні показники фінансових результатів за аналізований період. Детальне вивчення динаміки дозволить сформулювати обґрунтовані аналітичні висновки щодо фінансового "здоров'я" суб'єкта, його сильних сторін (зростання продажів) та слабких сторін (контроль витрат), необхідних для подальшого стратегічного

та управлінського прийняття рішень.

Таблиця 2.4

Фінансові результати діяльності
ПІ «ВКФ «ДЕНИС», тис. грн.

№ з/п	Показник	2020 р.	2021р.	2022 р.	2023р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	12313,7	12009,9	14780,8	16661,7	20318,5	165,01%
	Операційні витрати, у тому числі:						
	а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);	11357,0	11081,6	13467,1	15427,0	18729,4	164,92%
	б) адміністративні витрати;	-	-	-	-	-	-
	в) витрати на збут;	-	-	-	-	-	-
2	г) інші операційні витрати.	478,0	416,6	505,9	558,5	776,1	162,36%
3	Валовий прибуток (збиток)	956,7	928,3	1 313,7	1 234,7	1 589,1	166,10%
4	Валовий прибуток (збиток) у % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	7,77%	7,73%	8,89%	7,41%	7,82%	0,05%
5	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	-	-	-	-	-	-
6	Фінансові та інвестиційні доходи	-	-	-	-	-	-
7	Фінансові та інвестиційні витрати	-	-	-	-	-	-
8	Фінансовий результат до оподаткування	478,7	511,7	807,8	676,2	819,6	171,21%
9	Витрати (дохід) з податку на прибуток	0,0	0,0	0,0	0,0	147,5	-
10	Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
11	Чистий прибуток (збиток)	478,7	511,7	807,8	676,2	2 863,0	2384,30
12	Чистий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3,89	4,26	5,47	4,06	14,09	10,20
13	Чистий прибуток (збиток) у % до валового прибутку (збитку)	50,04	55,12	61,49	54,77	180,16	130,13

Операційні витрати підприємства також демонструють динамічне зростання, що є прямим наслідком розширення операційної діяльності та збільшення обсягів реалізації. Проте, аналіз показує, що їх приріст був контрольованим і загалом менш інтенсивним, ніж приріст чистого доходу (65,01%), що стало однією з ключових передумов покращення кінцевого фінансового результату.

Собівартість реалізації збільшилася у 1,65 рази (на 64,92%), що майже

ідентично темпам зростання чистого доходу. Така пропорційна динаміка свідчить про стабільну ефективність використання ресурсів у виробничо-збутовому процесі.

Інші операційні витрати також зросли контрольовано - у 1,62 рази (на 62,36%). Це помірне зростання, яке є нижчим за приріст чистого доходу (65,01%). Така тенденція свідчить про відсутність суттєвого ускладнення операційної діяльності або ефективний контроль над додатковими операційними витратами, що дозволило зберегти та підвищити рентабельність підприємства.

Валовий прибуток (ВП) підприємства зріс із 956,7 тис. грн. у 2020 р. до 1589,1 тис. грн. у 2024 р., тобто збільшився у 1,66 рази (на 66,10%). Таке зростання є свідченням підвищення ефективності основної діяльності та успішного покриття собівартості реалізації.

Показники валової рентабельності реалізації (ВП до чистого доходу) продемонстрували таку динаміку: 7,77% у 2020 р. та 7,82% у 2024 р. Це вказує на те, що валову рентабельність було збережено на стабільному рівні. Стабільність валової рентабельності підтверджує, що зростання ВП зумовлене виключно збільшенням обсягів реалізації, а не зміною цінової політики чи зниженням собівартості. Найвищий рівень валової рентабельності спостерігався у 2022 р. (8,89%).

Згідно з таблицею 2.4, фінансові та інвестиційні витрати протягом усього аналізованого періоду (2020-2024 рр.) були відсутні. Це ключовий факт, який спростовує припущення про значне зростання витрат через залучення позикового капіталу або інвестиційні програми.

Незважаючи на відсутність фінансових та інвестиційних доходів / витрат, підприємство змогло суттєво наростити фінансовий результат до оподаткування: з 478,7 тис. грн. у 2020 р. до 819,6 тис. грн. у 2024 р., приріст склав 171,21% (збільшення у 1,71 рази). Таке зростання підтверджує загальне покращення ефективності операційної діяльності, що є позитивним фактором, незважаючи на структурні проблеми з капіталом, виявлені в

попередньому аналізі.

Аналіз чистого фінансового результату засвідчує суттєве зростання генераційної здатності підприємства. Чистий прибуток у 2024 році становив 2 863,0 тис. грн., збільшившись майже у 6 разів порівняно з 478,7 тис. грн. у 2020 році. Це зростання забезпечило різке підвищення рентабельності продажів: чиста рентабельність реалізації зростає з 3,89% до 14,09%. Відповідно, рентабельність валового прибутку збільшилася з 50,04% до 180,16%. Таке підвищення ефективності використання операційних доходів свідчить про успішність прийнятих управлінських рішень у сфері ціноутворення та контролю над витратами.

Фінансова стійкість підприємства є фундаментальною характеристикою, що визначає його здатність до стабільного функціонування в умовах мінливого зовнішнього середовища та протидії економічним ризикам. Мета цього аналізу полягає в оцінці оптимальності структури джерел фінансування, виявленні ступеня залежності суб'єкта господарювання від позикового капіталу та верифікації його здатності підтримувати довгострокову фінансову рівновагу між власними та зовнішніми ресурсами.

У таблиці 2.5 представлено ключовий інструментарій, необхідний для комплексної оцінки фінансової стійкості ПП «ВКФ «ДЕНИС» за період 2020-2024 рр. Ці показники дозволяють простежити динаміку: забезпеченості підприємства власними оборотними засобами, рівень його фінансової автономії, загальну платоспроможність і здатність до саморозвитку без надмірного залучення зовнішнього фінансування.

Аналіз показників фінансової стійкості ПП «ВКФ «ДЕНИС» за 2020–2024 рр. чітко засвідчує суттєве погіршення фінансової незалежності підприємства протягом досліджуваного періоду. Якщо у 2020 році коефіцієнт автономії становив 0,71, що відповідало зоні абсолютної фінансової стійкості, то до 2024 року цей показник знизився до 0,45. Це падіння на 36,98% означає, що підприємство втратило фінансову незалежність, оскільки менше половини його активів (45%) фінансується за рахунок власних коштів.

Таблиця 2.5

Оцінка фінансової стійкості ПП «ВКФ «ДЕНИС» за 2020-2024 рр.

№ з/п	Показник	2020 р.	2021 р.	2022р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
1. Показники структури капіталу							
1.1	Коефіцієнт автономії	0,71	0,71	0,49	0,49	0,45	63,02
1.2	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,29	0,29	0,51	0,51	0,55	191,58
1.3	Коефіцієнт фінансування	2,48	2,48	0,98	0,97	0,81	32,89
1.4	Коефіцієнт фінансового ризику	0,40	0,40	1,02	1,04	1,23	304,02
1.5	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	-	-	-	-	-	-
1.6	Коефіцієнт структури залученого капіталу	-	-	-	-	-	-
2. Показники стану оборотних активів							
2.1	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	4028,00	4542,40	3117,60	3679,80	2937,90	72,94
2.2	Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	0,71	0,74	0,52	0,52	0,45	62,97
2.3	Коефіцієнт забезпеченості запасів	22,79	12,19	5,17	11,49	5,42	23,78
2.4	Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,12	0,02	0,02	0,08	0,33	283,44
3. Показники стану основного капіталу							
3.1	Коефіцієнт реальної вартості майна	0,03	0,06	0,10	0,05	0,09	264,09
3.2	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	0,00	-	-	0,01	0,01	480,88
3.3	Коефіцієнт накопичення амортизації	0,99	0,99	1,00	0,92	0,93	94,65
3.4	Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	61,21	70,99	70,51	53,19	166,09	271,36

Паралельно фіксується значне нарощування боргового навантаження, про що свідчить зростання коефіцієнта концентрації залученого капіталу з 0,29 до 0,55. Кумулятивним наслідком цієї динаміки є критичне зростання коефіцієнта фінансового ризику (фінансового левериджу) у понад три рази (з 0,40 до 1,23), що підтверджує зростання фінансової залежності та підвищення ризику для

кредиторів. Таким чином, структурні зміни у пасивах вказують на зростаючий дисбаланс у структурі фінансування, що вимагає негайних управлінських заходів щодо рекапіталізації.

Структура оборотного капіталу демонструє суперечливі тенденції: коефіцієнт маневреності власного капіталу залишається аномально високим (2937,90 у 2024 р.). Це вказує на високу гнучкість ресурсів, але пояснюється це виключно домінуванням оборотних активів (понад 99% майна). Водночас, коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів знизився (з 0,71 до 0,45), відображаючи скорочення чистих власних оборотних коштів. Таким чином, незважаючи на високу мобільність активів, структурні зміни у капіталі свідчать про зниження рівня фінансового захисту та необхідність термінового відновлення оптимального балансу між власними та позиковими джерелами фінансування.

Аналіз показників основного капіталу демонструє суттєвий дисбаланс у складі майна підприємства. Коефіцієнт реальної вартості майна зріс з 0,03 до 0,09. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів зріс з 0 до 0,01. Хоча ці коефіцієнти зросли, їхні абсолютні значення залишаються критично низькими, підтверджуючи мінімальну питому вагу реальних активів у складі майна. Це свідчить про відсутність активної інвестиційної діяльності у великі виробничі фонди, а зростання, швидше за все, є наслідком мінімальних цільових вкладень у наявні, вже зношені об'єкти. Водночас, коефіцієнт накопичення амортизації у 2024 році становив 0,93, що є наслідком накопичених відрахувань, і говорить, що понад 90% первісної вартості основних засобів вже амортизовано. Хоча амортизація теоретично є внутрішнім ресурсом для відтворення основних засобів, критичний рівень зносу (коефіцієнт зносу 93,42%) вимагає негайного спрямування цих ресурсів на повну заміну фондів, а не на їхню експлуатацію.

Аналіз співвідношення оборотних і необоротних активів фіксує аномально високе зростання цього показника - з 61,21 у 2020 р. до 166,09 у 2024 р. (зростання на 1697,29%). Таке значення, що значно перевищує норму, свідчить не про зростання частки необоротних активів, а про їхнє домінування у загальній структурі майна (понад 99% активів є оборотними). Це підтверджує слабкість

виробничої та технічної бази підприємства та обмеження його інвестиційної діяльності у довгострокові активи.

У цілому, фінансова стійкість підприємства протягом аналізованого періоду демонструє негативну динаміку: підприємство втратило фінансову незалежність (коефіцієнт автономії знизився з 0,71 до 0,45), збільшилася ризиковість фінансової структури, про що свідчить зростання коефіцієнта фінансового ризику у понад три рази (з 0,40 до 1,23), гнучкість управління ресурсами, що відображається високим коефіцієнтом маневреності, не компенсує загальне скорочення власних оборотних коштів.

Хоча в операційній сфері підприємство демонструє високу прибутковість, дисбаланс структури капіталу та технологічне старіння фондів є ключовими стратегічними ризиками, які можуть нівелювати позитивний ефект від зростання рентабельності, ставлячи під загрозу стабільність підприємства в довгостроковій перспективі.

Проведення аналізу показників ліквідності та оборотності дає змогу комплексно оцінити:

- здатність підприємства своєчасно і в повному обсязі погашати поточні зобов'язання.
- швидкість конверсії різних категорій активів у грошову форму.
- раціональність та інтенсивність використання наявних оборотних ресурсів.

У таблиці 2.6 консолидовано ключові показники, які відображають динаміку зміни поточної платоспроможності ПП «ВКФ «ДЕНИС» та її операційної ефективності протягом аналізованого періоду, слугуючи основою для формування управлінських рішень.

Аналіз показників ліквідності та платоспроможності ПП «ВКФ «ДЕНИС» за допомогою даних таблиці 2.6 та фінансової звітності свідчить про значні структурні коливання у складі оборотних активів і зобов'язань протягом 2020-2024 рр. Загалом підприємство зберігає здатність покривати поточні зобов'язання, однак баланс між активами різного ступеня ліквідності та короткостроковими боргами змінювався нерівномірно.

Таблиця 2.6

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів ПП
«ВКФ «ДЕНИС», тис. грн.

№ з/п	Показник	2020 р.	2021р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % (відхилення,+;-) 2024 р. До 2020 р.
1. Оцінка ліквідності							
1.1	Високоліквідні активи (A1)	491,9	100,5	69,7	280,3	998,3	202,95
1.2	Середньоліквідні активи (A2)	5 015,5	5937,3	5377,2	6508,1	5053,5	100,76
1.3	Низьколіквідні активи (A3)	184,9	372,5	603,1	297,1	542,0	293,13
1.4	Найбільш строкові зобов'язання (П1)	1664,3	1867,9	3104,0	3672,1	3655,9	219,67
1.5	Короткострокові зобов'язання (П2)	-	-	-	-	-	-
1.6	Довгострокові зобов'язання (П3)	-	-	-	-	-	-
2. Оцінка платоспроможності							
2.1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,30	0,05	0,02	0,08	0,27	90,00
2.2	Проміжний коефіцієнт покриття	3,31	3,23	1,75	1,85	1,65	49,85
2.3	Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	3,42	3,43	1,95	1,93	1,80	52,63
2.4	Коефіцієнт загальної платоспроможності	3,48	3,48	1,98	1,97	1,81	52,01
3. Оцінка оборотності оборотних активів							
3.1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	12313,70	12009,90	14780,80	16661,70	20318,50	165,01
3.2	Середньорічна вартість оборотних активів	5959,95	6051,30	6241,15	6567,75	6839,65	114,76
3.3	Коефіцієнт обертання оборотних активів	2,07	1,98	2,37	2,54	2,97	143,78
3.4	Коефіцієнт завантаження оборотних активів	0,48	0,50	0,42	0,39	0,34	69,55
3.5	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	174,24	181,39	152,01	141,91	121,18	69,55

Протягом періоду спостерігається зростання найбільш ліквідної частини майна: високоліквідні активи зросли у 2,42 рази (з 318,5 тис. грн. у 2020 р. до 769,7 тис. грн. у 2024 р.). Проте одночасно поточні зобов'язання (боргове навантаження) зросли майже у 2 рази (з 1860,5 тис. грн. до 3655,9 тис. грн.). Така диспропорція, де зростання боргу випереджає приріст високоліквідних активів, чинить тиск на миттєву платоспроможність підприємства. Це підтверджується зниженням коефіцієнта абсолютної

ліквідності до 0,21 у 2024 р. (з 0,32 у 2020 р.), що знаходиться на мінімальному нормативному порозі. Незважаючи на те, що підприємство зберігає загальну платоспроможність (коефіцієнт покриття 1,81), динаміка Кабс свідчить про суттєве зменшення запасу міцності у сфері миттєвого покриття найтерміновіших зобов'язань.

Показники ліквідності (проміжний коефіцієнт покриття та коефіцієнт загальної ліквідності) протягом аналізованого періоду продемонстрували суттєве падіння, але збереглися в межах прийнятних значень. Коефіцієнт загальної платоспроможності (покриття) у 2024 р. становить 1,81 (проти 3,38 у 2020 р.), що перевищує норматив і свідчить про достатній обсяг оборотних активів для покриття всіх поточних зобов'язань. Однак, різке зниження цих коефіцієнтів (падіння на 46,45%) вказує на зростання фінансового навантаження та зменшення запасу міцності, що корелює із збільшенням поточних зобов'язань. Щодо оборотності оборотних активів, динаміка є виключно позитивною. Всупереч гіпотезам про зниження ефективності, коефіцієнт обертання оборотних активів у 2024 р. суттєво зріс до 3,08 (проти 1,96 у 2020 р.). Це зростання (на 57,14%) свідчить про різке прискорення використання оборотних ресурсів, де повний оборот у 2024 р. триває приблизно 119 днів (скорочення терміну обороту). Таким чином, підприємство продемонструвало високу операційну ефективність та гнучкість, успішно використовуючи оборотний капітал для генерації доходу, навіть на тлі погіршення структури пасивів.

У цілому, за результатами аналізу можна констатувати, що ПП «ВКФ «ДЕНИС» зберігає задовільний рівень поточної ліквідності та платоспроможності, оскільки всі коефіцієнти відповідають нормативним значенням. Однак, ефективність управління пасивами потребує негайного удосконалення. Зокрема, критично важливо зменшити залежність від поточних зобов'язань, чие стрімке нарощування призвело до падіння коефіцієнтів ліквідності майже на 50%. При цьому довгострокові зобов'язання відсутні. Хоча управління дебіторською заборгованістю є

ефективним (оборотність зросла до 3,06), подальша оптимізація обігу грошових коштів та матеріальних ресурсів буде сприяти зміцненню фінансової стійкості та покращенню операційної результативності підприємства.

Оцінка ділової активності є ключовим інструментом, що дозволяє визначити інтенсивність експлуатації господарських ресурсів та ефективність операційної діяльності суб'єкта. Вона відображає швидкість обігу активів, фінансових ресурсів, а також результативність управління оборотним капіталом. Детальний аналіз цих показників дозволяє верифікувати загальну динаміку розвитку товариства в досліджуваному періоді та виявити потенціал для генерування доходів, що було зроблено у таблиці 2.7. Ефективність використання активів, особливо в умовах значного дисбалансу структури майна на користь оборотних коштів, стає критичним чинником забезпечення конкурентоспроможності та стійкого функціонування на ринку.

Аналіз динаміки коефіцієнтів обертання свідчить про загальне значне підвищення ефективності використання активів та капіталу підприємства. Коефіцієнт обертання активів зріс з 1,93 у 2020 р. до 3,06 у 2024 р. (приріст на 58,55%). Це означає, що кожна гривня, вкладена в майно, стала приносити значно більше чистого доходу, підтверджуючи високий ступінь інтенсивності використання всіх ресурсів.

Коефіцієнт обертання оборотних активів показав аналогічне зростання (на 57,14%), досягнувши 3,08 у 2024 р. Зростання коефіцієнтів обертання призвело до суттєвого скорочення тривалості операційного циклу: тривалість обороту оборотних активів скоротилася на 35,43%, зменшившись зі 184,85 днів у 2020 р. до 119,35 днів у 2024 р. Це свідчить про різке прискорення конверсії оборотного капіталу у грошову форму. Тривалість обороту дебіторської заборгованості також скоротилася на 19,56% (з 148,37 до 119,35 днів). Це вказує на покращення управління комерційним кредитом та прискорення інкасації коштів від покупців.

Таблиця 2.7

Оцінка ділової активності ПП «ВКФ «ДЕНИС» за 2020-2024 рр.

№ з/п	Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % (відхилення, +; -) 2024р. до 2020р.
Вихідна інформація, тис. грн.							
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	12 313,7	12 009,9	14 780,8	16 661,7	20 318,5	165,01
2	Середньорічна вартість капіталу	6 089,1	6 143,0	6 329,2	6 677,3	6 926,1	113,75
3	Середньорічна вартість необоротних активів	3 881,7	4 376,9	3 843,3	3 289,2	3 262,1	84,04
4	Середньорічна вартість оборотних активів	5 960,0	6 051,3	6 241,2	6 567,8	6 839,7	114,76
5	Середньорічна вартість оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів	261,6	278,7	487,8	450,1	419,6	160,38
6	Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	5 104,5	5 476,4	5 668,3	5 942,7	5 774,0	113,12
7	Середньорічна вартість власного капіталу	3 881,7	4 376,9	3 843,3	3 289,2	3 262,1	84,04
8	Середньорічна величина кредиторської заборгованості	2 207,5	1 766,1	2 486,0	3 388,1	3 664,0	165,98
Показники ділової активності							
9	Загальний коефіцієнт обертання капіталу	2,02	1,96	2,34	2,50	2,93	145,07
10	Фондовіддача необоротних активів, грн	3,17	2,74	3,85	5,07	6,23	196,35
11	Коефіцієнт обертання оборотних активів	2,07	1,98	2,37	2,54	2,97	143,78
12	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	174,24	181,39	152,01	141,91	121,18	69,55
13	Коефіцієнт обертання оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів	47,07	43,09	30,30	37,02	48,43	102,89
14	Тривалість одного обороту оборотних виробничих фондів, днів	7,65	8,35	11,88	9,73	7,43	97,19
15	Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	2,41	2,19	2,61	2,80	3,52	145,87
16	Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	149,23	164,16	138,06	128,40	102,30	68,55
17	Коефіцієнт обертання власного капіталу	3,17	2,74	3,85	5,07	6,23	196,35
18	Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	113,48	131,20	93,61	71,07	57,80	50,93

Підприємство продемонструвало найсильнішу динаміку у сфері розрахунків з постачальниками. Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості зріс на 67,88%, досягнувши 5,54 у 2024 р. Відповідно, тривалість обороту кредиторської заборгованості скоротилася на 40,42% (з 109,09 до 65,0 днів). Це означає, що підприємство стало набагато швидше

розраховуватися зі своїми постачальниками, що може бути як позитивним фактором (збереження високого кредитного рейтингу), так і негативним (втрата можливості використання безкоштовного комерційного кредиту). Незважаючи на загальне прискорення обороту, спостерігається збільшення тривалості фінансового циклу (на 38,37%), з 39,28 до 54,35 днів. Зростання фінансового циклу вказує на те, що період, протягом якого власні кошти підприємства відволікаються з обороту, збільшився. Це є негативною тенденцією, оскільки вимагає залучення додаткових джерел фінансування і підтверджує, що, хоча дебіторська та кредиторська заборгованість обертаються швидше, фінансові потреби самої операційної діяльності зросли.

У 2020-2024 рр. підприємство демонструвало істотне зростання масштабів діяльності, при цьому ефективність використання активів та капіталу суттєво підвищилася.

Ключові проблеми пов'язані не з уповільненням оборотності, а з потребою в оптимізації фінансового циклу та високою залежністю від поточних зобов'язань. Для подальшого зміцнення ділової активності та фінансової стійкості доцільно зосередитися на стабілізації фінансового циклу та підвищенні ефективності використання інвестованого капіталу через відновлення прибутковості.

Інтегрований показник фінансового стану підприємства за період 2020–2024 рр. демонструє чітку тенденцію до поступового зниження узагальненої оцінки фінансової стійкості та результативності діяльності.

У 2020-2021 рр. значення показника перебувало на рівні 9,39–9,12, що відповідало високому рейтингу та свідчило про стабільний і сильний фінансовий стан підприємства. Починаючи з 2022 р., інтегральна оцінка різко знизилася до 7,60, а у 2023-2024 рр. опустилася до 7,55-7,54. Таке значне зменшення означає, що, хоча у динаміці 2020–2024 рр. підприємство формально зберігає прийнятний фінансовий рівень (рейтинг А), воно одночасно стикнулося з суттєвим погіршенням тих ключових характеристик, які формують комплексну оцінку.

Зниження інтегрованого показника є прямим наслідком:

- накопичення фінансових ризиків через агресивне зростання боргового навантаження (поточних зобов'язань) та суттєву втрату фінансової автономії (падіння коефіцієнта автономії нижче 0,5).

- ослаблення темпів розвитку та зниження рентабельності (навіть за умови отримання прибутку), що призвело до уповільнення темпів приросту власного капіталу.

- необхідності посилення контролю за ефективністю використання активів та структурою капіталу.

Попри те, що ПП «ВКФ «ДЕНИС» утримує високий рейтинговий клас, негативна тенденція до зниження інтегрованого показника вказує на нагальну потребу у впровадженні коригувальних заходів для стабілізації, посилення контролю за структурою капіталу та відновлення ефективності основної діяльності у наступних періодах.

2.2. Організація бухгалтерської служби та характеристика облікової політики

Облікова робота на ПП «ВКФ «ДЕНИС» організована через бухгалтерську службу (Бухгалтерію), яка є самостійним функціональним підрозділом і підпорядковується безпосередньо директору. Детальніше у таблиці 2.8.

Єдиний бухгалтер виконує всі функції, які у великій компанії розподіляються між відділом:

1. Облік грошових коштів (банк, каса).
2. Облік закупівель і взаєморозрахунків із постачальниками.
3. Облік виробництва та калькуляція собівартості.
4. Облік реалізації та взаєморозрахунків із покупцями.
5. Облік праці та заробітної плати.

6. Складання фінансової та податкової звітності.

Попри це, бухгалтер є сумісником на інших фірмах.

Таблиця 2.8

Аналіз організаційної структури та кадрового забезпечення облікової служби

Аспект	Характеристика на ПП «ВКФ «ДЕНИС»	Висновок
Форма організації	Централізована. Весь облік (виробництво, склад, реалізація, фінанси) веде один спеціаліст.	Дозволяє уніфікувати методики обліку та забезпечити єдину інформаційну базу. Висока залежність від кваліфікації та безперервності роботи однієї особи. Відсутність внутрішнього перехресного контролю.
Кількість працівників	Загальний штат: 1 особа, єдиний бухгалтер.	Штат є мінімально достатнім для обсягів діяльності, але це створює ризик перевантаження при рутинних операціях. Необхідність максимальної автоматизації рутинних операцій для забезпечення мінімального рівня навантаження та виконання всіх функцій.
Розподіл обов'язків	Повний функціонал зосереджений в одних руках: від первинного обліку до складання фінансової звітності, податкового обліку та управління грошовими коштами.	Облік матеріалів, виробництва, реалізацію та розрахунки – один бухгалтер. Критично висока трудомісткість, що підвищує ризик помилок через перевантаження.

Облікова політика підприємства має бути максимально спрощена та адаптована під автоматизацію, щоб мінімізувати час на ручне втручання.

З цього приводу Ковальов В.В. зазначає, що нормальне функціонування підприємства також залежить від належної організації роботи його персоналу, в т.ч. бухгалтерської служби. В сучасних умовах роль бухгалтера збільшилась в управлінському процесі і не зводиться до технічних процедур по відображенню господарських операцій. Роль бухгалтера в організації і здійсненні обліково-аналітичних розрахунків визначається не тільки його професійним статусом, але й тим що він повинен об'єднувати в собі функції не тільки бухгалтера, а й фінансового менеджера, і аналітика [3]. З огляду на необхідність оптимізації внутрішніх бізнес-процесів, доцільно провести аналіз критичних елементів облікової політики з

метою виявлення тих її компонентів, які можуть необґрунтовано ускладнювати ведення обліку та підвищувати адміністративні витрати.

Наступна таблиця 2.9 представляє ключові облікові рішення та їхній безпосередній вплив на трудомісткість облікової служби ПП «ВКФ «ДЕНИС».

Таблиця 2.9

Аналіз критичних елементів облікової політики та їхній вплив на трудомісткість облікової служби

Елемент облікової політики	Встановлений метод на ПП «ВКФ «ДЕНИС»	Вплив на облік (за умов 1 бухгалтера)
Оцінка запасів	Середньозважена собівартість	Метод повинен бути повністю автоматизований ПЗ, оскільки ручна калькуляція забирає занадто багато часу.
Форма обліку	Виключно автоматизована.	Це єдина можлива форма. Будь-який збій або необхідність ручної корекції стає критичним для всього процесу.
Документообіг	Складно контрольований.	Єдиний бухгалтер фізично не в змозі обробляти великий обсяг паперових документів. Наявність паперового документообігу є основною причиною низької оперативності.

Модель «Єдиний бухгалтер» генерує специфічні проблеми, які потребують оптимізації через ІТ:

1. Надмірна трудомісткість. Високе навантаження на працівника (особливо в періоди складання звітності та закриття місяця).

2. Відсутність внутрішнього контролю. Усі функції веде одна особа; відсутня можливість перевірки даних іншим фахівцем, що підвищує ризик невиявлення помилок.

3. Низька оперативність: час витрачається на рутинне введення паперових первинних документів. У результаті, управлінська інформація про собівартість та заборгованість надається із запізненням.

4. Висока залежність від ІТ: ефективність роботи на 90% залежить від стабільності та функціоналу використовуваного програмного забезпечення.

Організація обліку на ПП «ВКФ «ДЕНИС» критично залежить від

автоматизації, яка має забезпечити повну інтеграцію всіх облікових ділянок та максимально можливий перехід на електронний документообіг (ЕДО) для зниження навантаження на єдиного бухгалтера.

2.3. Аналіз існуючої системи автоматизації обліку підприємства

На ПП «ВКФ «ДЕНИС» облікова функція підтримується трьома основними ІТ-інструментами, що свідчить про фрагментарну, а не комплексну автоматизацію:

1. BAS бухгалтерія (тиражне ПЗ). Використовується як основна система для ведення синтетичного та аналітичного обліку (банк, каса, запаси, виробництво, зарплата).

2. М.Е.ДОС. Використовується як спеціалізоване ПЗ для подачі електронної звітності до контролюючих органів та обміну податковими накладними.

3. Електронний кабінет платника податків (ЕКПП). Використовувався для контролю розрахунків з бюджетом та, ймовірно, для формування та подачі частини фінансової/податкової звітності (зокрема, звітів, не інтегрованих з bas/m.e.doc), а також для моніторингу статусу реєстрації податкових накладних.

Використовуються ключові модулі, що свідчить про високу залежність від системи: каса/банк, облік запасів, облік виробництва, облік збуту, зарплата, звітність. Рівень кастомізації мінімальний, налаштовані лише форми первинних документів та облікова політика. Недостатнє використання можливостей тонкого налаштування для потреб управлінського обліку.

У глибокому навчанні тонке налаштування (англ. *fine-tuning*) — це підхід до передавального навчання, в якому ваги попередньо натренованої моделі тренують на нових даних.

Відсутня повна інтеграція з складськими ПЗ та системами ЕДО, що

створює розрив. Наступна Таблиця 2.10 представляє аналіз поточної інформаційної бази ПП «ВКФ «ДЕНИС» та ідентифікує ключові проблеми, пов'язані з фрагментацією облікового програмного забезпечення.

Таблиця 2.10.

Аналіз інформаційної бази та проблем фрагментації облікового програмного забезпечення ПП «ВКФ «ДЕНИС»

ПЗ	Основна функція	Проблемний аспект
BAS Бухгалтерія	Операційний, фінансовий та управлінський облік.	Недостатня інтеграція з ЕДО (паперові вхідні документи).
М.Е.Дос	ЕДО (Податкові накладні), подача звітності.	Дублювання функціоналу зі звітності BAS. Необхідність ручного перенесення частини даних із BAS.
ЕКПП	Контроль розрахунків із бюджетом, моніторинг ПН/РК, подача частини звітів.	Критичне дублювання. Використання ЕКПП як облікового інструменту є неефективним і вимагає надлишкового часу єдиного бухгалтера.

Наявність трьох ключових інструментів при одному бухгалтері призводить до фрагментації облікового процесу та знижує ефективність автоматизації:

1. Низька горизонтальна інтеграція, хоча BAS добре інтегрує внутрішні модулі, відсутність повноцінного едо через М.Е.ДОС з усіма контрагентами змушує бухгалтера ручно звіряти реєстри податкових накладних у М.Е.ДОС з обліковими даними в BAS.

2. Критичне дублювання функцій: використання ЕКПП для моніторингу та звітності, яка вже генерується в BAS, свідчить про відсутність довіри до даних основної системи або складнощі з налаштуванням інтеграції між BAS та М.Е.ДОС. Це є прямим проявом неефективної організації обліку, оскільки єдиний бухгалтер змушений виконувати одну й ту саму роботу в різних середовищах.

Використання BAS, М.Е.Дос і особливо ЕКПП як облікового інструменту створює надмірне навантаження на єдиного бухгалтера, збільшує трудомісткість і є однією з головних причин низької оперативності отримання даних про собівартість та заборгованість.

У моделі «Єдиний бухгалтер» трудомісткість стає критичним показником:

1. Трудомісткість (Т) залишається критично високою. Час, який мав бути витрачений на аналіз причин падіння рентабельності, витрачається на рутинне звіряння даних між трьома неповністю інтегрованими системами.

2. Оперативність низька для управлінської звітності. Через необхідність ручних звірок у трьох програмах, чистий прибуток та актуальна собівартість стають відомими лише після завершення довгого циклу закриття місяця.

3. Рівень помилок підвищений. Хоча ПЗ рахує правильно, ризик помилок зростає внаслідок багаторазового ручного перенесення або звіряння даних між BAS, М.Е.Дос та ЕКПП, що посилює тиск на єдиного спеціаліста.

На ПП «ВКФ «ДЕНИС» використовується потужне програмне забезпечення, але його ефективність використовується не повністю. Проблема полягає не в наявності ІТ, а в організації процесу та якості налаштування:

1. Вузьке місце: збереження паперового документообігу (особливо вхідних документів) є основною причиною низької оперативності та високої трудомісткості єдиного бухгалтера.

2. Аналітичний розрив: недостатнє використання функціоналу ПЗ для оперативного управлінського обліку (контроль собівартості) ускладнює своєчасне прийняття рішень.

Автоматизація на ПП «ВКФ «ДЕНИС» є фрагментарною (три системи) та недосконалою в організаційному плані. Наявне програмне забезпечення використовується не для оптимізації процесів, а для дублювання та забезпечення звітності. Для підвищення рентабельності необхідно не стільки купувати нове ПЗ, скільки інтегрувати наявні рішення та усунути необхідність використання ЕКПП як інструменту звіряння, перекладаючи цю функцію виключно на BAS.

2.4. Недоліки існуючої організації обліку та напрями її удосконалення

Аналіз організаційно-економічних показників, структури бухгалтерії та використаного ПЗ дозволив ідентифікувати низку критичних проблемних аспектів та значні резерви для оптимізації облікової системи ПП «ВКФ «ДЕНИС».

Проблеми на ПП «ВКФ «ДЕНИС» поділяються на організаційні (пов'язані з персоналом та процесами) та технологічні (пов'язані з ПЗ). Резерви оптимізації на підприємстві лежать у площині поглиблення автоматизації та управлінської інтеграції.

На основі детального аналізу фінансового стану ПП «ВКФ «ДЕНИС», а також виявлених системних недоліків в організації обліку (проблеми інтеграції, дублювання операцій та недостатній внутрішній контроль), виникає об'єктивна потреба у розробці конкретного плану дій для підвищення ефективності. Наступна таблиця 2.11 представляє деталізований План заходів з оптимізації організації обліку та вдосконалення використання програмного забезпечення підприємства, включаючи конкретні дії, очікувані результати та строки їх реалізації.

Облікова система ПП «ВКФ «ДЕНИС» має високий технічний потенціал (наявність ПЗ), але низьку організаційну ефективність. Одна з основних причин фінансових проблем підприємства (падіння рентабельності), не беручи за увагу не досить велику маржинальність та об'єм продажів, лежить у недостатньому використанні автоматизації для контролю собівартості та перевантаженні єдиного бухгалтера рутинними функціями. Оптимізація вимагає переходу від фрагментарної автоматизації до повної інтеграції та стандартизації процесів.

Для верифікації виявлених у попередніх етапах аналізу диспропорцій, зокрема критичного зростання собівартості на фоні падіння рентабельності, а також для оцінки впливу людського фактора на облікові процеси, було проведено експертне інтерв'ю з бухгалтером ПП «ВКФ «ДЕНИС».

Таблиця 2.11

План заходів з оптимізації організації обліку та вдосконалення
використання ПЗ

Резерв оптимізації	Напрямок	Очікуваний ефект
Перехід на повноцінний ЕДО	Повне виключення ручного введення вхідних первинних документів.	Зниження трудомісткості бухгалтера на 15-20%. Підвищення оперативності обліку закупівель.
Тонке налаштування модуля «Виробництво»	Адаптація ПЗ для автоматичного розрахунку фактичної собівартості продукції без використання Excel.	Оперативний контроль витрат, можливість коригування цінової політики в режимі реального часу.
Уніфікація звітності	Налаштування повної інтеграції BAS та М.Е.Дос та повна відмова від ручних звірок через ЕКПП.	Скорочення часу на закриття податкового періоду та зниження ризику розбіжностей між фінансовою та податковою звітністю.
Впровадження автоматичного контролю	Налаштування автоматичних попереджень та блокувань у BAS (наприклад, при спробі проведення операції без відповідного підтвердження).	Компенсація відсутності внутрішнього перехресного контролю (людського фактора).
Розвиток аналітичної функції	Налаштування управлінської звітності в BAS (Наприклад, щоденний звіт про ліквідність та прострочену ДЗ/КЗ).	Забезпечення бухгалтера та керівництва оперативними даними для прийняття рішень, що не залежать від складання ФЗ.

Особливої ваги результатам цього опитування надає специфіка організації праці на підприємстві: облікова функція виконується в режимі зовнішнього сумісництва, де відповідальна особа одночасно здійснює супровід інших суб'єктів. Під час спілкування бухгалтер зазначив, що через необхідність ведення обліку на шести підприємствах одночасно, робочий час розподіляється за принципом «фіскальної пріоритетності». Ліва частина часу (близько 70%) витрачається на забезпечення своєчасної реєстрації податкових накладних та подачу обов'язкової звітності. На глибокий аналіз собівартості чи оптимізацію витрат ПП «ВКФ «ДЕНИС» залишається час лише за залишковим принципом.

Акцент на специфіці роботи бухгалтера-сумісника (аутсорсера) кардинально змінює погляд на автоматизацію. Для такого спеціаліста автоматизація - це не просто "зручність", а єдиний спосіб вижити та не допустити помилок у роботі з різними фірмами одночасно. Тобто, специфіка

організації обліку на підприємстві визначається тим, що бухгалтер працює в режимі зовнішнього сумісництва. Для бухгалтера-сумісника кожна хвилина ручної роботи множитья на кількість клієнтів, тому стандартних засобів ПЗ часто недостатньо. Нижче у таблиці 2.12 наведено аналіз ефективності інструментів автоматизації, які вже використовуються або є критично необхідними для даної моделі організації обліку.

Таблиця 2.12

Оптимізація облікових процесів через автоматизацію функціоналу BAS

Облікова ділянка	Виклик для бухгалтера-сумісника	Інструмент автоматизації	Ефект для ПП «ВКФ «ДЕНИС»
Планування та контроль термінів	Ризик пропустити термін подачі звіту або сплати податків через велику кількість юросіб.	Особистий «Календар бухгалтера» інтегрований у ПЗ. Налаштування автоматичних нагадувань про граничні терміни для кожної юрособи окремо.	Мінімізація ризику штрафних санкцій за несвоєчасну подачу звітності. Чітка пріоритезація завдань на день.
Облік грошових коштів (Банк)	Велика кількість платіжних доручень по різних рахунках. Ручне введення займає години.	Автоматичний клієнт-банкінг (формат DBF). Завантаження виписок відбувається автоматично через обмін файлами формату DBF) або пряму інтеграцію банку з програмним забезпеченням.	Облік банківських виписок займає кілька хвилин замість годин. Виключаються помилки при введенні сум та реквізитів.
Кадровий облік та Зарплата	Складність розрахунку середньої ЗП для відпускних/лікарняних вручну (ризик помилки в періодах).	Модулі «Відпустки», «Лікарняні», «Відрадження». При введенні наказу програма автоматично "підтягує" дані за попередні 12 місяців, розраховує середню ЗП і податки.	Миттєвий розрахунок складних нарахувань. Гарантія дотримання трудового законодавства без ручних перерахунків.
Логістика та склад (ТТН)	Масове надходження/вибуття товарів. Ручне виписування ТТН є вкрай трудомістким.	Модуль автоматичного формування ТТН. Автоматичне створення товарно-транспортних накладних на основі видаткових накладних із підтягуванням даних водія та авто.	Прискорення відвантаження продукції. Зниження навантаження на бухгалтера при оформленні супровідних документів.
Податковий облік	Необхідність формування сотень ПН. Ручне перенесення в М.Е.Дос створює дублі та помилки.	Інтеграційна стиковка («Медова стиковка»/FREDO Звіт). Пряме вивантаження пакету ПН з BAS у програму звітності однією кнопкою ("вивантажити/перевірити").	Усунення етапу ручного імпорту/експорту файлів. Автоматична звірка сум ПДВ між обліком і реєстром.
Фінансова звітність	Складання Балансу та Звіту про фінансові результати для більшості фірм вручну неможливе.	Підсистема «Регламентована звітність». Автоматичне заповнення рядків звітів на основі даних оборотно-сальдової відомості за алгоритмами ПЗ.	Можливість сформувати та подати квартальну звітність протягом одного дня для всіх підприємств, що обслуговуються.

Як зазначив головний бухгалтер під час інтерв'ю: «Без налаштованого автоматичного обміну з банком (DBF) та модуля регламентованої звітності, робота з такою кількістю операцій однією людиною була б фізично неможливою». Однак, діагностика показала, що на ПП «ВКФ «ДЕНИС» цей потенціал використовується не на 100%. Зокрема існують розриви в ланцюжку «Постачальник - Вхідна ПН - Облік», де все ще присутнє ручне введення. Модулі кадрового обліку налаштовані базово, що вимагає ручної перевірки розрахунків. В цих умовах є важливим розподіляти пріоритетність задач, яка визначена у таблиці 2.13. Це питання виживання бізнесу клієнта та уникнення від штрафів.

Таблиця 2.13

Класифікація функціональних завдань бухгалтера за рівнями пріоритетності та ризиками невиконання

Рівень (Пріоритет)	Група завдань	Конкретні завдання та інструменти	Ризик невиконання (наслідки)	Роль автоматизації у виконанні
I рівень (Найвищий) «Фіскальна безпека»	Забезпечення легітимності бізнесу.	Реєстрація ПН/РК: щоденний моніторинг лімітів та статусів. Сплата податків: контроль гарничних термінів (ПДВ, ЄСВ, ПДФО, ЄП) Подання звітності: регламентовані звіти в ДПС, Статистику.	Критичний: блокування реєстрації ПН, штрафні санкції, арешт рахунків, зупинка діяльності.	Критична. Використання «Календаря бухгалтера» для нагадувань. Автоматична перевірка ПН перед вивантаженням в «Медову стиковку».
II Рівень (Високий) «Операційна діяльність»	Забезпечення життєдіяльності фірми.	Банківські операції: проведення платежів постачальникам, отримування виручки. Зарплата: виплата авансу/ЗП, відпускних. Логістика: виписка ТТН та видаткових накладних для відвантаження.	Високий: зрив аоставок, сировини, зупинка відвантажень клієнтам, трудові спори, демотивація персоналу.	Висока. Обмін з банком через формат DBF (виключає ручний набір платіжок). Модулі автозаповнення ТТН та автоматичний розрахунок середньої ЗП.
III Рівень (Середній) «Облікова гігієна»	Закриття періоду та документообіг.	Вхідні документи: обробка активів від постачальників (комунальні, послуги). Звірка: підписання актів звірки з контрагентами. Кадрові накази: оформлення поточної кадрової документації.	Середній: викривлення даних фінансової звітності, помилки в податковому кредиті, хаос у документах.	Середня. Використання ЕДО для імпорту вхідних документів. Пакедне формування актів звірки в BAS.
IV Рівень (Низький за часом, високий за значенням) «Стратегія»	Управлінський аналіз	Собівартість: аналіз фактичної собівартості продукції. Фінансовий результат. Аналіз прибутковості за видами діяльності. Планування бюджетування на наступний місяць.	Прихований (Стратегічний): Робота «всліпу», падіння рентабельності, нерозуміння причин збитковості.	Потенційна. Налаштування автоматичних звітів («Рапорт керівнику»), які формуються системою без бухгалтера.

Через недостатню автоматизацію рутинних процесів I та II рівнів (наприклад, ручне введення частини первинних документів), у бухгалтера фізично не залишається часу на IV рівень (аналіз). Саме тому, попри зростання доходу, підприємство втрачає прибуток - ніхто не аналізує собівартість в динаміці, оскільки весь ресурс витрачається на те, щоб «не заблокували ПН» та «вчасно виїхала машина». Автоматизація (DBF-обмін, авто-ТТН, Календар) виступає тут єдиним інструментом, здатним вивільнити час для переходу від "гасіння пожеж" до стратегічного аналізу.

Висновки до розділу 2

Облікова служба ПП «ВКФ «ДЕНИС» функціонує за централізованою моделлю, де весь функціонал (від первинного обліку до фінансової звітності та податків) зосереджений в руках єдиного спеціаліста - головного бухгалтера. Це створює критично високу залежність від однієї особи, призводить до надмірної трудомісткості та відсутності внутрішнього перехресного контролю, що підвищує ризик невиявлених помилок.

Використання облікової політики, яка передбачає середньозважену собівартість (для запасів), у поєднанні з недостатнім налаштуванням модуля «Виробництво» в BAS, призвело до аналітичного розриву. Калькуляція фактичної собівартості частково ведеться вручну або в Excel, що унеможливорює оперативний контроль витрат.

Аналіз інтегрованого показника фінансового стану за 2020–2024 рр. виявив чітку тенденцію до зниження узагальненої оцінки: показник впав з рівня 9,39-9,12 (2020-2021 рр.) до 7,55-7,54 (2023-2024 рр.). Це критичне падіння, навіть за умови збереження прийнятного рейтингу, є прямим наслідком накопичення фінансових ризиків, викликаних неякісним економічним зростанням та проблемами в управлінні капіталом. Зокрема, підприємство демонструє екстенсивне зростання обсягів реалізації (чистий

дохід +65,09%), але це зростання не є якісним, оскільки собівартість збільшується випереджаючими темпами (+67,69%). Така витратна диспропорція призвела до критичного зниження рентабельності продажів і падіння ефективності використання власного капіталу. Крім того, фінансова стійкість була ослаблена через втрату фінансової автономії та агресивне нарощування поточних зобов'язань, що майже подвоїлися.

Хоча ділова активність залишається високою (оборотність активів зросла на 58,55%), зростання фінансового циклу (на 38,37%) вимагає додаткового зовнішнього фінансування, корелюючи зі збільшенням короткострокового боргу. Саме нездатність адекватно та оперативно реагувати на ці фінансові ризики обумовлена системними недоліками в організації обліку.

Ключовим фактором, що перешкоджає ефективному управлінню, є проблеми інтеграції облікового програмного забезпечення, де використання неінтегрованих програмних продуктів для різних ділянок (фінанси, склад, розрахунки) перешкоджає створенню єдиного інформаційного простору. Як прямий наслідок, виникає дублювання операцій, коли одні й ті самі первинні дані вводяться вручну кілька разів, що не лише необґрунтовано збільшує трудомісткість облікової служби, але й підвищує ймовірність помилок.

Фрагментація та ручне введення даних призводять до того, що система працює в режимі «постфактум», унеможливаючи належний внутрішній контроль за критичними процесами, такими як рух грошових коштів та контроль дебіторської заборгованості, що особливо важливо в умовах зростання фінансового навантаження.

Існує об'єктивна потреба у модернізації облікової системи. Перехід на єдину, інтегровану платформу та впровадження електронного документообігу є стратегічними заходами, які дозволять усунути дублювання, посилити контроль та забезпечити керівництво оперативною аналітичною інформацією, необхідною для стабілізації фінансових показників та відновлення якісного, прибуткового зростання.

РОЗДІЛ 3. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В УМОВАХ АВТОМАТИЗАЦІЇ

3.1. Розробка моделі удосконаленої системи автоматизації облікових процесів

Оптимізація на ПП «ВКФ «ДЕНИС» вимагає не просто оновлення програм, а стратегічного перегляду внутрішніх правил і процесів. Рекомендації спрямовані на зменшення трудомісткості єдиного бухгалтера та підвищення оперативності управлінських даних. Облікова політика має бути максимально адаптована до можливостей BAS Бухгалтерія та мінімізувати ручні розрахунки, звільняючи час ГБ для аналізу.

У таблиці 3.1 запропоновані напрями вдосконалення облікової політики для підвищення оперативності управлінського обліку.

Таблиця 3.1

Напрями вдосконалення облікової політики для підвищення оперативності управлінського обліку ПП «ВКФ «ДЕНИС»

Сфера ОП	Проблема	Рекомендована зміна та обґрунтування
Облік запасів	Використання середньозваженої собівартості, що ускладнює оперативний контроль собівартості випуску.	Перехід на метод FIFO (First-In, First-Out) для обліку сировини. Цей метод дозволяє більш оперативно відображати вплив нових закупівельних цін на собівартість продукції, що критично для управлінського контролю.
Виробничий облік	Часткове ведення калькуляції поза системою (в Excel).	Встановлення деталізованої класифікації витрат за місцями виникнення (МВВ) та центрами відповідальності (ЦВ). ОП має чітко закріпити правила автоматичного розподілу загальновиробничих витрат без ручних коректив.
Порогові значення	Формальне щомісячне закриття, але аналіз даних лише після 5-10 числа наступного місяця.	Закріплення «Експрес-закриття» (Express Close) до 3-го робочого дня місяця. Виділення 1-го та 2-го рівнів пріоритетності (фіскальний облік та банк) як обов'язкових до закриття щодня.

Аналіз фінансово-господарської діяльності та стану інформаційної бази ПП «ВКФ «ДЕНИС» дозволяє стверджувати, що ефективність функціонування облікової служби суттєво знижена через низку системних недоліків, що прямо корелює з погіршенням фінансових показників. Аналіз інтегрованого показника фінансового стану підприємства виявив чітку тенденцію до його зниження (з рівня 9,39 у 2020 р. до 7,54 у 2024 р.), що є прямим наслідком неякісного економічного зростання - нарощування чистого доходу (+65,09%) супроводжується випереджаючим зростанням собівартості (+67,69%) та суттєвою втратою фінансової автономії через агресивне залучення поточних зобов'язань.

Ключовим організаційним чинником, що перешкоджає управлінню цими ризиками, є фрагментація облікового програмного забезпечення, яка спричиняє проблеми інтеграції даних. Використання декількох несумісних програмних продуктів для різних ділянок обліку не забезпечує єдиного інформаційного простору, що, у свою чергу, призводить до постійного дублювання операцій. Цей процес багаторазового ручного введення одних і тих самих первинних даних є основним джерелом непродуктивного використання робочого часу та підвищення ймовірності помилок.

Проблема дублювання нерозривно пов'язана з неефективною організацією документообігу, оскільки ручне опрацювання паперових носіїв лише посилює трудомісткість. Критично необхідна оптимізація документообігу шляхом переходу на електронний документообіг (ЕДО). Це забезпечить автоматизоване створення, узгодження та зберігання документів, мінімізуючи ручну працю і створюючи єдиний, наскрізний реєстр первинної інформації.

Фрагментація та ручні процеси унеможливають належний внутрішній контроль. Система працює в режимі «постфактум», що не дозволяє оперативно реагувати на критичні процеси, такі як зростання дебіторської заборгованості чи збільшення тривалості фінансового циклу. Таким чином, існує об'єктивна потреба у модернізації облікової системи. Стратегічний

перехід на єдину, інтегровану платформу у поєднанні з оптимізованим електронним документообігом дозволить усунути дублювання, посилити контроль (завдяки автоматичній верифікації даних) та забезпечить керівництво оперативною аналітичною інформацією, необхідною для стабілізації фінансових показників та відновлення якісного, прибуткового зростання. У таблиці 3.2 детальніше описаний план оптимізації документообігу.

Таблиця 3.2

Організаційно-технічні заходи щодо вдосконалення електронного документообігу та внутрішнього регламенту обліку ПП «ВКФ «ДЕНИС»

Напрямок вдосконалення	Механізм реалізації	Очікуваний ефект
Поступове сунення паперового входу документообігу	Впровадження ЕДО через ліцензійний модуль, інтегрований з BAS/M.E.Doc (наприклад, Star.Docs, Вчасно). Затвердження внутрішнього регламенту про приймання документів виключно в електронній формі.	Зниження трудомісткості на 15-20% за рахунок виключення ручного введення актів та накладних. Підвищення швидкості обробки вхідних даних.
Електронний архів	Встановлення вимоги зберігання всіх первинних документів виключно в електронному архіві BAS, припинення дублювання паперовим архівом.	Зниження витрат на зберігання та прискорення пошуку документів при перевірках (відповідно до норм ПКУ щодо КЕП).

Паперовий документообіг не є обов'язковим в Україні, оскільки законодавство визнає повну юридичну силу електронних документів, прирівнюючи їх до паперових, але папір залишається альтернативою, особливо якщо контрагент не погоджується на електронний формат. Головний закон, що регулює це, - Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» (№ 851-IV) та Закон України «Про бухгалтерський облік», які дозволяють підприємствам обирати між паперовою та електронною формою для первинних документів, за умови дотримання вимог щодо реквізитів та підписання (наприклад, КЕП).

Ключові моменти:

- електронний документ (з ЕП) має таку ж юридичну силу, як і паперовий.

- закон надає вибір, але якщо немає угоди з контрагентом про ЕДО, він може вимагати паперовий оригінал, і довести отримання електронного буде складно.

- деякі сфери (наприклад, державні послуги, лікарняні) вже переходять на обов'язковий електронний формат за іншими законами.

Законодавча база: Стаття 9 Закону «Про бухгалтерський облік» та Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» є основними.

Встановлення та налаштування модулів автоматичного розпізнавання (OCR-рішень), якщо ЕДО неможливий для певних контрагентів – буде гарним рішенням. Це перетворює сканований паперовий документ на електронний без ручного набору.

На рисунку 3.1 запропоновано алгоритм переходу підприємства на ЕДО з контрагентами.

В процесі роботи з ЕДО потрібен постійний контроль та коригування, щоб моніторити швидкість обробки документів, вирішувати технічні помилки, оптимізувати процес різними шаблонами. Важливим є забезпечення архівування електронних документів та забезпечення постійного оновлення.

Додати мінімальні права доступу для інших відділів (наприклад, менеджер з продажу може виписувати Рахунок, але не може змінювати ціну чи вносити зміни до облікових реєстрів).

Ці вдосконалення Облікової політики та Документообігу створюють необхідний фундамент для поглибленої функціональної оптимізації програмного забезпечення, що буде розглянуто в наступному підрозділі.

Оскільки внутрішній контроль з боку іншого бухгалтера відсутній, BAS має взяти цю функцію на себе:

- 1) Налаштування контролю залишків. встановити автоматичні блокування (попередження) у BAS при спробі відвантаження товарів у «мінусі» або при списанні матеріалів, яких фізично немає на складі.

2) Контроль заборгованості. Налаштування автоматичних попереджень ГБ та керівнику про прострочену дебіторську заборгованість (за часовими інтервалами: 7, 14, 30 днів).

3) Контроль правильності закриття. Налаштування стандартного звіту про закриття місяця в BAS, який перевіряє типові помилки (залишки на 23 рахунку, відсутність ЗВВ).

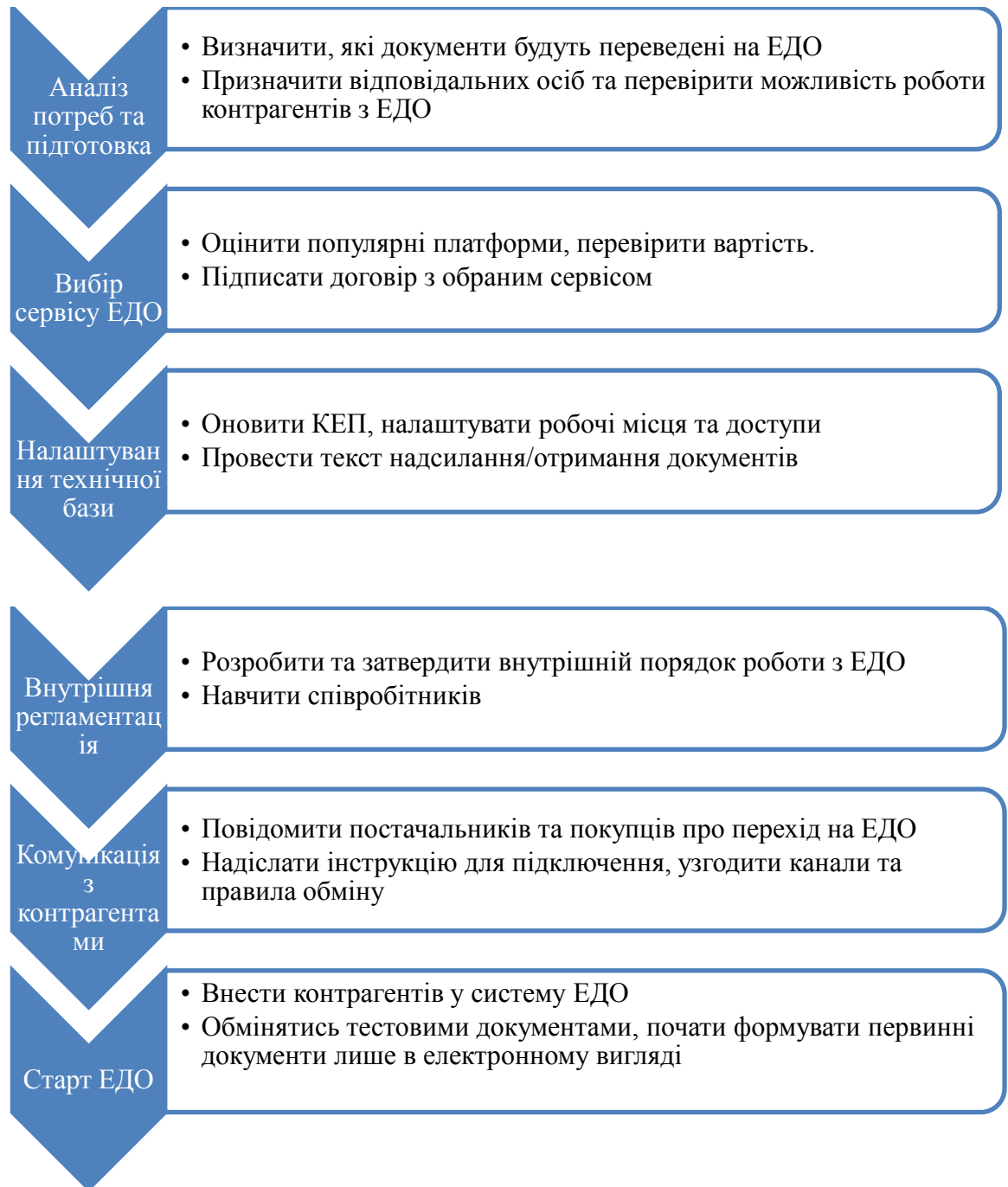

Рис. 3.1. Алгоритм переходу підприємства на ЕДО з контрагентами.

Також, ключовим елементом моделі оптимізації є створення цифрових робочих місць (ЦРМ) для співробітників облікової служби. ЦРМ являє собою не просто оновлення апаратного забезпечення, а консолідований, інтегрований інтерфейс, який забезпечує співробітників усіма необхідними інструментами та даними для виконання функціональних обов'язків. Актуальність створення ЦРМ обумовлена необхідністю подолання існуючої фрагментації програмного забезпечення та дублювання операцій. В умовах, коли фінансовий аналіз виявив падіння інтегрованої оцінки фінансового стану, спричинене неякісним зростанням та високим борговим навантаженням, цифрове робоче місце стає інструментом для відновлення контролю. Основні функції та переваги ЦРМ:

- ЦРМ є точкою інтеграції, що об'єднує доступ до всіх модулів облікової системи (фінансовий облік, розрахунки, склад) та системи електронного документообігу (ЕДО). Це виключає необхідність ручного перенесення інформації між різними програмами, що, у свою чергу, ліквідує дублювання операцій та мінімізує ймовірність помилок.

- ЦРМ дозволяє автоматизувати виконання стандартних та рутинних завдань, звільняючи кваліфікований персонал від механічної роботи. Час, що вивільнився, може бути спрямований на аналітичну діяльність, необхідну для своєчасного виявлення та запобігання фінансовим ризикам (наприклад, моніторинг критичного зростання поточних зобов'язань чи зниження рентабельності).

- інтегрований інтерфейс ЦРМ забезпечує вбудовані механізми контролю та верифікації даних при їх одноразовому введенні. Це сприяє належному внутрішньому контролю та забезпечує достовірність облікової інформації, яка необхідна керівництву для прийняття оперативних рішень щодо стабілізації фінансового циклу та підвищення ліквідності.

Таким чином, створення цифрових робочих місць є невід'ємною частиною модернізації облікової системи. Це дозволить перетворити робочий процес зі складної, розрізненої процедури на ефективний, прозорий та

контрольований механізм, що критично важливо для підтримки конкурентоспроможності ПП «ВКФ «ДЕНИС» та забезпечення його якісного, прибуткового зростання.

3.2. Управлінський, фінансовий та податковий облік у єдиному інформаційному середовищі

Ефективне функціонування сучасного підприємства, особливо в умовах інтенсивного економічного зростання та підвищених фінансових ризиків, вимагає переходу від ізольованих облікових систем до єдиного інформаційного середовища. Управлінський, фінансовий та податковий облік, хоча й виконують різні функції та орієнтовані на різних користувачів (керівництво, зовнішні стейкхолдери, контролюючі органи), повинні формуватися на єдиній інтегрованій базі даних.

Єдине інформаційне середовище - це централізована, комплексна система (як правило, клас ERP або його аналоги), яка забезпечує наскрізну обробку всіх господарських операцій від моменту їх виникнення до складання кінцевої звітності. Така інтеграція є прямою відповіддю на ідентифіковані проблеми ПП «ВКФ «ДЕНИС», зокрема фрагментацію програмного забезпечення та дублювання операцій. Замість того, щоб вводити дані про одну й ту ж саму операцію тричі, єдине середовище фіксує її одноразово, а система автоматично трансформує інформацію відповідно до вимог кожного виду обліку.

Основою ефективного функціонування єдиного інформаційного середовища є уніфікація облікових даних. Уніфікація передбачає встановлення єдиних стандартів, класифікаторів та ідентифікаторів для всіх об'єктів обліку, незалежно від того, для якого виду обліку вони використовуються. Це стосується кодування номенклатури, уніфікації довідників контрагентів, стандартизації центрів витрат та форматів

первинних документів.

Уніфікована інформаційна база забезпечує однозначність тлумачення господарської операції, повністю виключаючи розбіжності між показниками фінансового, податкового та управлінського обліку. Це критично важливо для цілісної оцінки фінансового стану підприємства. Дані, введені бухгалтером для формування фінансової звітності (наприклад, проводки за П(С)БО), автоматично використовуються для розрахунку податкових зобов'язань (нарахування ПДВ) та для потреб управлінського обліку (розрахунок маржинального прибутку за конкретним товаром чи клієнтом). Це забезпечує синергетичний ефект.

Уніфікація даних дозволяє керівництву отримувати агреговані аналітичні звіти (дашборди) у режимі реального часу. Це має вирішальне значення для ПП «ВКФ «ДЕНИС», оскільки дозволяє негайно реагувати на падіння рентабельності або критичне зростання поточних зобов'язань.

Завдяки єдиним правилам кодування та обробки, система може автоматично проводити наскрізну верифікацію даних, що значно посилює внутрішній контроль та знижує ризик фінансових помилок.

Таким чином, перехід до уніфікованого інформаційного середовища є важливим кроком у модернізації облікової системи. Це не тільки призводить до економії ресурсів за рахунок ліквідації дублювання, але й трансформує облікову службу з реєстратора фактів у потужний аналітичний центр, здатний забезпечити якісне, прибуткове зростання підприємства.

Ефективне функціонування сучасного підприємства, особливо в Таке середовище функціонує як система взаємодіючих підсистем замість окремих модулів. Дані, введені в одній підсистемі, автоматично та в режимі реального часу стають доступними для інших. Наприклад, оприбуткування матеріалів у підсистемі Складського обліку одразу ж формує проводки у підсистемі Фінансового обліку (збільшення запасів та кредиторської заборгованості) та оновлює аналітичні реєстри Управлінського обліку (собівартість запасів та рентабельність). Така наскрізна обробка даних забезпечує ліквідацію

проблем інтеграції між функціональними підрозділами та різке прискорення облікових процесів. Крім того, взаємодія підсистем включає автоматичні перевірки та механізми верифікації, які посилюють належний внутрішній контроль за рухом грошових коштів та стабілізують фінансовий цикл. Таким чином, інтеграція та уніфікація обліку є стратегічною передумовою для трансформації облікової служби ПП «ВКФ «ДЕНИС» з реєстратора фактів у потужний аналітичний центр, здатний забезпечити якісне, прибуткове зростання підприємства.

Кульмінацією всіх інтеграційних зусиль є оптимізація звітності. Завдяки уніфікованим даним та взаємодії підсистем звітність перетворюється з трудомісткого процесу ручного зведення даних на автоматизований процес генерації інформації. Оптимізація звітності проявляється у трьох ключових аспектах. По-перше, значно підвищується оперативність: замість витрачання днів на зведення даних, звіти (як фінансові, так і податкові) генеруються практично миттєво після внесення останньої операції, що критично важливо для своєчасного виконання зобов'язань. По-друге, гарантується узгодженість - оскільки всі звіти (бухгалтерський баланс, декларації, управлінські звіти) базуються на єдиному джерелі, повністю виключаються розбіжності між ними, що мінімізує податкові та аудиторські ризики. По-третє, і найголовніше, система дозволяє автоматично формувати управлінські дашборди та аналітичні звіти, які раніше були недоступні або вимагали значних ручних зусиль. Ці звіти відображають ключові показники (коефіцієнт автономії, рентабельність, тривалість фінансового циклу) у режимі реального часу, забезпечуючи керівництво якісним аналітичним інструментом для прийняття рішень щодо стабілізації фінансових показників та відновлення якісного, прибуткового зростання ПП «ВКФ «ДЕНИС». Таким чином, єдине інформаційне середовище трансформує облікову службу з реєстратора фактів у потужний аналітичний центр.

3.3. Методичні рекомендації з впровадження сучасних автоматизованих систем обліку

Успішна реалізація моделі удосконаленої системи автоматизації, що передбачає перехід до єдиного інформаційного середовища, оптимізацію документообігу та створення цифрових робочих місць, вимагає чіткого дотримання структурованих методичних рекомендацій, які мінімізують ризики впровадження та гарантують досягнення поставлених цілей. Оскільки фінансовий аналіз ПП «ВКФ «ДЕНИС» виявив критичну потребу в посиленні внутрішнього контролю та боротьбі з неякісним економічним зростанням, кожен етап впровадження повинен бути орієнтований на ліквідацію існуючих проблем інтеграції та дублювання операцій.

Впровадження сучасної автоматизованої системи слід здійснювати поетапно. На першому, підготовчому етапі, необхідно сформувати спеціалізовану робочу групу з числа ключових користувачів, ІТ-спеціалістів та представників керівництва, яка розробить детальний план-графік проекту. Критично важливим кроком є проведення функціонального аудиту існуючих облікових процесів для точного виявлення всіх точок дублювання операцій та невідповідності між фактичним обліком та вимогами управлінського, фінансового та податкового обліку. Результати цього аудиту стають основою для фіналізації технічних вимог до обраного ПЗ та його параметризації.

Наступний етап - налаштування та параметризація системи - передбачає не лише технічне встановлення обраного програмного забезпечення, але й його глибоку адаптацію до бізнес-логіки підприємства. Тут виконується уніфікація облікових даних шляхом створення єдиних класифікаторів (номенклатури, контрагентів, центрів фінансової відповідальності), що є фундаментальною умовою для забезпечення взаємодії підсистем. Крім того, необхідно налаштувати аналітичні розрізи, необхідні для управлінського обліку, зокрема, для детального розрахунку рентабельності та контролю витрат (з метою усунення проблеми

випереджаючого зростання собівартості). Важливо також на цьому етапі чітко розмежувати права доступу користувачів, що є ключовим заходом для забезпечення належного внутрішнього контролю.

Третій етап - перенесення даних та пілотна експлуатація. Він включає міграцію історичних даних з попередніх розрізнених систем (ліквідація проблем інтеграції) до єдиної бази. Для мінімізації ризиків рекомендується запуснути систему в режимі паралельної експлуатації, коли протягом певного періоду (3-4 тижні) облік ведеться одночасно у старій і новій системі. Це дозволяє протестувати коректність взаємодії підсистем, перевірити автоматичну генерацію оптимізованої звітності та відпрацювати навички роботи в цифрових робочих місцях. Паралельно відбувається повноцінне впровадження електронного документообігу (ЕДО), що закріплює оптимізацію документообігу.

Завершальний етап - промислова експлуатація та підтримка. Після успішного завершення пілотної фази відбувається перехід на постійну роботу в новій системі. Критично важливим елементом є навчання персоналу роботі в цифрових робочих місцях та постійний моніторинг функціонування системи. На цьому етапі мають бути впроваджені автоматизовані дашборди для керівництва, які оперативно відображатимуть ключові фінансові показники (коефіцієнт автономії, тривалість фінансового циклу), забезпечуючи, таким чином, ефективний внутрішній контроль та інформаційну базу для прийняття рішень щодо стабілізації фінансового стану.

Альтернативним рішенням буде удосконалення існуючої системи, для впровадження рекомендацій необхідні інвестиції (табл. 3.3).

Успішна реалізація моделі удосконаленої системи автоматизації, що передбачає перехід до єдиного інформаційного середовища та створення цифрових робочих місць, вимагає не лише технічного впровадження обраного ПЗ та його параметризації, але й обов'язкової розробки внутрішньої нормативної документації — інструкцій та регламентів. Ці документи є

завершальною та критично важливою ланкою, яка трансформує технічні можливості системи у стійкі бізнес-процеси, забезпечуючи довгострокову ефективність проекту.

Таблиця 3.3

Розрахунок річного обсягу інвестицій на впровадження заходів з автоматизації облікової системим ПП «ВКФ «ДЕНИС»

Стаття витрат	Сума, тис.грн./рік
Налаштування BAS та API	6,0
Необхідні модулі М.Е.Дос	5,3
Періодичне оновлення ПЗ (раз в квартал, тобто на 4 місяці)	7,2
FlyDoc або інший інструмент для ЕДО	9,3
РАЗОМ	27,8

Основна мета розробки інструкцій та регламентів полягає у стандартизації нових процесів, що виникають після ліквідації фрагментації програмного забезпечення та впровадження уніфікації облікових даних. Насамперед, необхідно розробити регламент ведення обліку в єдиній інформаційній системі. Цей документ чітко визначає єдині правила та послідовність внесення первинних даних, принципи їхньої синхронізації та механізми закриття звітних періодів, що є запорукою коректної взаємодії підсистем (управлінського, фінансового та податкового обліку) та запобігає поверненню до дублювання операцій.

Одночасно має бути проведена актуалізація посадових інструкцій для облікового персоналу. Оновлені інструкції деталізують нові функції та зони відповідальності в умовах цифрового робочого місця, виключаючи перетинання функцій та сприяючи зростанню продуктивності праці. Крім того, розробляються детальні інструкції користувача для кожного модуля (наприклад, інструкція по роботі з електронним документообігом або модуль обліку запасів), що спрощує процес навчання та самостійного вирішення типових завдань.

Особливе місце посідає регламент внутрішнього контролю, який формалізує вбудовані в систему контрольні процедури, встановлює правила

верифікації критичних операцій та затвердження транзакцій (особливо у сфері контролю за поточними зобов'язаннями та дебіторською заборгованістю). Наявність цих інструкцій та регламентів гарантує, що після завершення впровадження система буде використовуватися коректно, забезпечуючи надійну основу для оптимізації звітності та ефективного внутрішнього контролю, що має прямий позитивний вплив на стабілізацію фінансового стану ПП «ВКФ «ДЕНИС».

3.4. Удосконалення контролю та аудиту в автоматизованій системі обліку

Впровадження інтегрованої автоматизованої системи обліку трансформує функцію контролю на підприємстві, перетворюючи її з реактивної (постфактум) на превентивну. Це є критично важливим кроком для ПП «ВКФ «ДЕНИС», оскільки дозволяє створити надійний захист від ризиків, що виникли через неякісне економічне зростання та високе боргове навантаження. Удосконалення охоплює три ключові, взаємопов'язані напрями: внутрішній контроль, автоматизовані процедури та інформаційну безпеку.

Ефективний внутрішній контроль реалізується в автоматизованому середовищі завдяки уніфікації облікових даних та взаємодії підсистем. Передусім, це забезпечується на етапі параметризації ПЗ через чітке розмежування прав доступу на цифрових робочих місцях, що мінімізує ризик зловживань. Кожен співробітник має доступ лише до тих даних, які необхідні для його функцій, що є основою для посилення контролю. Це усуває слабкі місця, які виникали раніше через фрагментацію програмного забезпечення та неконтрольоване дублювання операцій.

Центральною ланкою системи є автоматизовані контрольні процедури, вбудовані безпосередньо у бізнес-логіку програми. Вони забезпечують

контроль цілісності та достовірності даних: система автоматично перевіряє повноту та логічну відповідність введеної інформації (наприклад, заборона проведення операції з відсутнім первинним документом або відхилення транзакції з від'ємним залишком запасів). Важливим інструментом є лімітний контроль, який забезпечує превентивне управління ризиками. Наприклад, система автоматично відстежує встановлені норми для дебіторської заборгованості або ліміти витрат за статтями, вимагаючи додаткової авторизації у випадку їх перевищення. Такий підхід гарантує дотримання встановленої облікової політики та значно посилює управління фінансовим циклом. На рисунку 3.2 запропонований алгоритм контролю та аудиту в автоматизованій системі.

Превентивний контроль на рівні транзакцій (Операційний контроль) - фаза, яка функціонує в режимі реального часу, запобігаючи помилкам і відхиленням у момент введення даних. Вона базується на автоматизованих контрольних процедурах, які є вбудованими у логіку ПЗ та його параметризації. Передбачний контроль єдиного входу та уніфікації. Система перевіряє, чи використовується єдиний ідентифікатор (код) для об'єкта (наприклад, контрагента або номенклатури) при введенні даних, що гарантує уніфікацію облікових даних і виключає дублювання операцій між взаємодіючими підсистемами.

На цій фазі ключовим аспектом виступає контроль цілісності та логіки: при збереженні будь-якого первинного документа (замовлення, накладна, платіж) система перевіряє наявність обов'язкових полів і відповідність логіці бізнес-процесу. Лімітний та авторизаційний контроль включає в себе безперервну роботу системи, яка автоматично порівнює суму транзакції із заздалегідь встановленими лімітами (кредитними лімітами для покупців, лімітами витрат).

Фаза моніторингу та аналітичного контролю буде забезпечувати безперервний моніторинг фінансового стану на основі оптимізованої звітності та аналітики в єдиному інформаційному середовищі.

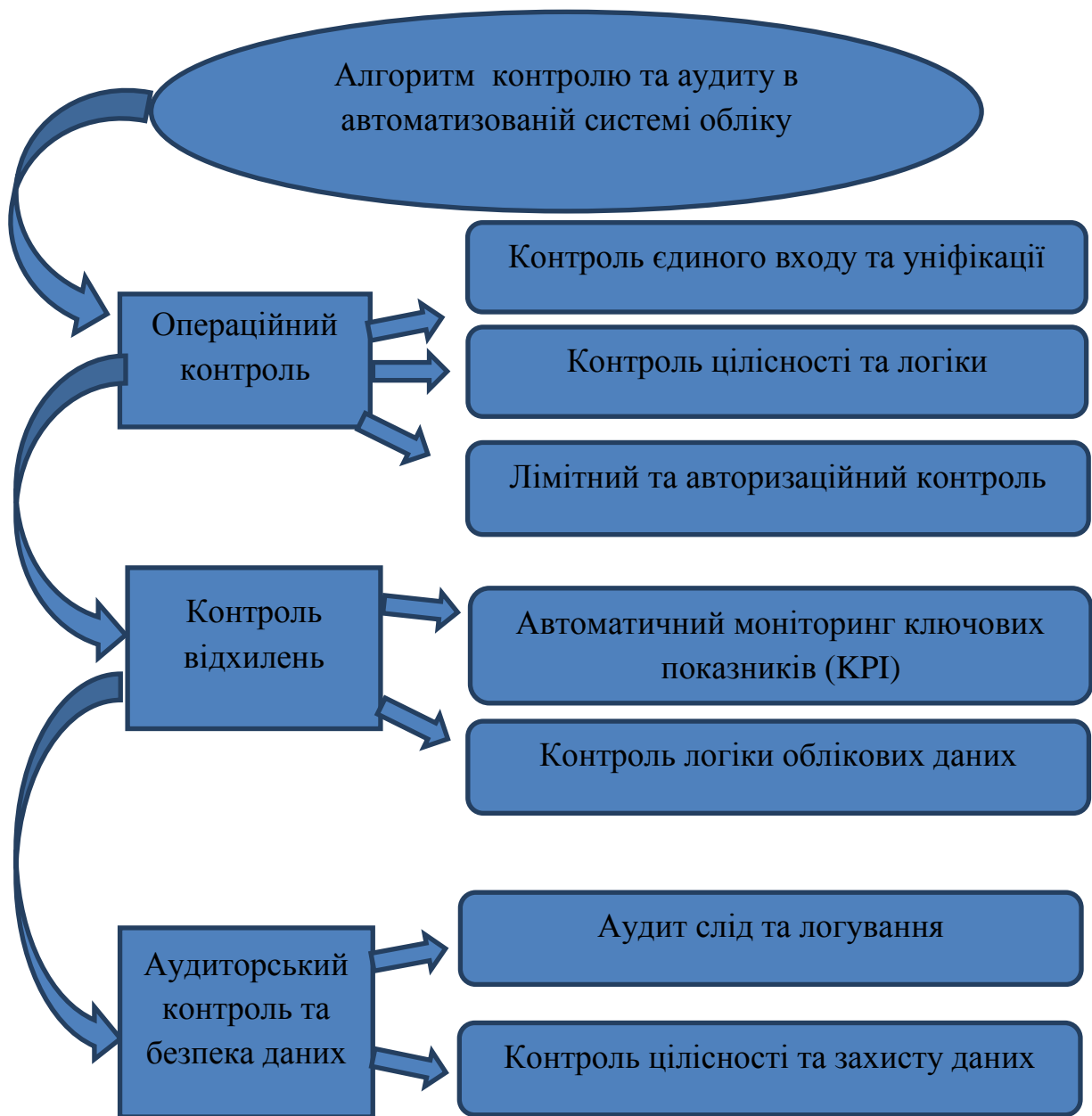

Рис. 3.2. Рекомендований алгоритм контролю та аудиту в автоматизованій системі.

Система постійно розраховує та порівнює ключові фінансові показники (коефіцієнт автономії, рентабельність, тривалість фінансового циклу) з цільовими або критичними значеннями. Якщо коефіцієнт автономії опускається нижче 0,40 або темп зростання собівартості перевищує темп зростання доходу (сигнал про неякісне економічне зростання), система негайно генерує автоматичне повідомлення (alert) для керівництва та фінансового відділу. З боку контролю логіки облікових даних система періодично (щоденно/щотижнево) перевіряє узгодженість даних між

управлінським, фінансовим та податковим обліком (наприклад, перевірка відповідності залишків ПДВ та наявність необхідних первинних документів).

Останньою фазою є аудиторський контроль та безпека даних - ця фаза забезпечує підзвітність, достовірність даних та їхній захист. Система перевіряє періодичність та успішність резервного копіювання, а також функціонування механізмів захисту даних (шифрування, антивірусний захист).

Для забезпечення прозорості та підзвітності система впроваджує логування всіх подій, створюючи незмінний аудит слід (audit trail). Журналювання фіксує, хто, коли та яку саме операцію виконав (створення, зміна, видалення), що є незаперечною доказовою базою для внутрішнього аудиту та розслідування інцидентів. Крім того, на основі оптимізованої звітності система генерує потужну аналітику, яка є інструментом стратегічного контролю. Автоматизовані управлінські дашборди відображають ключові фінансові показники (коефіцієнт автономії, рентабельність) у реальному часі, дозволяючи керівництву швидко ідентифікувати причини неякісного економічного зростання і приймати своєчасні коригувальні рішення. Нарешті, захист даних забезпечується комплексним підходом, що включає шифрування, резервне копіювання та технічні засоби контролю доступу, гарантуючи цілісність та конфіденційність усієї облікової інформації в єдиному інформаційному середовищі.

Висновки до розділу 3

У Розділі 3 було розроблено та обґрунтовано комплексний план заходів, спрямований на усунення критичних проблем, виявлених у Розділі 2.

Удосконалення організації обліку ПП «ВКФ «ДЕНИС» в умовах автоматизації є критично необхідним кроком, зумовленим як внутрішніми

організаційними недоліками, так і зовнішніми викликами, пов'язаними з підвищенням динамічності ринку, зростанням фінансових ризиків та необхідністю забезпечення конкурентоспроможності. Проведений аналіз засвідчив, що наявна облікова система підприємства характеризується фрагментацією програмного забезпечення, дублюванням операцій, недостатнім рівнем внутрішнього контролю та надмірною залежністю від ручних процесів, що знижує ефективність управління фінансовими потоками та унеможлиблює оперативне прийняття рішень.

Розроблена модель вдосконаленої системи автоматизації облікових процесів, що охоплює оптимізацію облікової політики, електронного документообігу, інтеграцію підсистем у межах єдиного інформаційного середовища та впровадження цифрових робочих місць, формує комплексну архітектуру модернізації підприємства. Запропоновані зміни у сфері облікової політики (метод FIFO, розподіл ЗВВ, експрес-закриття) орієнтовані на підвищення оперативності управлінського обліку та зменшення навантаження на бухгалтера.

Перехід до електронного документообігу та створення наскрізного електронного архіву мінімізує трудомісткість ручних операцій, усуває дублювання даних та скорочує ризики інформаційних розривів. Визначені організаційно-технічні заходи (впровадження ЕДО, OCR-технологій, встановлення регламентів, розмежування прав доступу) забезпечують формування єдиної платформи первинної інформації.

Управлінський, фінансовий та податковий облік у межах уніфікованого інформаційного середовища трансформуються у взаємопов'язані підсистеми, що працюють на базі єдиного джерела даних. Це забезпечує узгодженість, оперативність формування звітності, підвищення якості управлінських рішень та ліквідацію дублювання операцій. Інтеграція створює можливості для автоматичної верифікації даних та побудови аналітичних дашбордів у режимі реального часу.

Запропоновані методичні рекомендації відображають поетапність

впровадження змін: від аудиту чинної системи до промислової експлуатації оновленого програмного комплексу. Завершальним компонентом успішної модернізації є розробка внутрішніх регламентів, політик та посадових інструкцій, що стандартизують процеси та забезпечують сталість і контрольованість облікової системи.

Удосконалення механізмів контролю та аудиту в автоматизованій системі забезпечує перехід від реактивних до превентивних методів, що значно знижує ризики, пов'язані з неякісним економічним зростанням. Впровадження лімітного контролю, автоматизованих перевірок, журналювання подій та системи аналітичних дашбордів посилює внутрішній контроль та підвищує надійність облікових даних. У комплексі запропоновані заходи формують єдину інтегровану систему обліку, здатну забезпечити підприємству стабільність, прозорість, достовірність даних та передумови для якісного, прибуткового зростання.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання дипломної роботи було комплексно досліджено теоретичні, методичні та практичні аспекти організації бухгалтерського обліку в умовах автоматизації, а також визначено напрями оптимізації облікових процесів на підприємстві.

У першому розділі було розкрито сутність бухгалтерського обліку, його функції та ключові організаційні елементи - облікову політику, організаційну структуру та документообіг. Показано, що ці елементи формують основу для побудови автоматизованої системи та є об'єктами оптимізації. Особлива увага приділена ролі автоматизації як стратегічного чинника, що забезпечує підвищення оперативності, достовірності інформації й раціоналізацію трудових витрат. Висвітлено, що ефективність автоматизації неможлива без одночасного реінжинірингу бізнес-процесів та адаптації облікової політики до електронної форми ведення обліку.

Проаналізовано нормативно-правову базу ведення електронного обліку, зокрема закони України про бухгалтерський облік, електронні документи та електронні довірчі послуги. Показано, що законодавство створює повноцінні підстави для переходу до електронного документообігу, застосування КЕП та відмови від паперової форми документів, за умови дотримання вимог щодо реквізитів і зберігання інформації.

У другому розділі на прикладі ПП «ВКФ «ДЕНИС» проведено діагностику фактичного стану організації обліку та рівня його автоматизації. Визначено, що підприємство використовує фрагментарну модель автоматизації - BAS Бухгалтерію, М.Е.Дос та Електронний кабінет платника податків, що призводить до дублювання операцій, надлишкових витрат часу та підвищених ризиків помилок. Встановлено ключові проблеми: низька оперативність обліку, значний обсяг ручного введення даних, відсутність єдиної інтегрованої інформаційної системи, збереження паперового документообігу. Наголошено, що наявний рівень автоматизації не забезпечує

стратегічних переваг та потребує суттєвого вдосконалення.

У третьому розділі запропоновано комплекс заходів з оптимізації організації обліку в умовах автоматизації. Зокрема, розроблено рекомендації щодо вдосконалення облікової політики шляхом переходу до електронної форми первинних документів, формалізації регламентів документообігу, скорочення трудомістких ручних операцій та усунення дублювання функцій різних програм. Запропоновано заходи щодо масштабування автоматизації через інтеграцію IT-систем, впровадження сучасних ERP-рішень та використання аналітичних інструментів для контролю, моделювання і прогнозування. Показано, що ефективна оптимізація вимагає системного підходу до управління змінами, навчання персоналу, адаптації корпоративної культури та застосування посиленого контролю якості даних.

Таким чином, у дипломній роботі теоретично обґрунтовано та практично підтверджено, що оптимізація організації обліку в умовах автоматизації є необхідною передумовою для підвищення якості облікової інформації, формування оперативної та надійної управлінської звітності, зниження трудових і фінансових витрат, мінімізації ризиків та посилення конкурентоспроможності підприємства.

Запропоновані заходи можуть бути використані підприємством для стратегічного розвитку системи обліку, переходу до сучасних цифрових рішень і забезпечення ефективного функціонування бухгалтерської служби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

(Перемісти англійські джерела в кінець, 4, 30 і 34 джерело постав по алфавіту прізвища; до законів додай посилання, там де колір фуксія може взагалі прибрати ...)

1. Бакуменко В. Д. Парадигма інноваційного розвитку суспільства: сучасні концепції реформування публічного управління / В.Д. Бакуменко, С.А. Попов // Ефективність державного управління. 2015. Вип. 43. С.21-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_43_4

2. Баранов О. Концепція розвитку електронного урядування в Україні / [О.А. Баранов та ін.] ; за ред. А.І. Семенченко. К.: 2009. 16 с. URL: <http://dki.org.ua>.

3. Братчук Л.М. Сутність та основи організації бухгалтерського обліку. DOI: <https://magazine.faaf.org.ua/sutnist-ta-osnovi-organizacii-buhgalterskogo-obliku.html>

4. Васильєва О.І. Методологічні основи моделювання нормативноправових важелів надання публічних послуг в умовах розбудови сервісноорієнтованої держави / О.І. Васильєва, О.В. Євсюкова // Публічне управління та митне адміністрування. 2017. № 1. С.7–16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamcudu_2017_1_3

5. Голобуцький О. Концепція електронного урядування і сучасні потреби України. Політичний менеджмент. 2005. № 5. С.75-86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2005_5_9

6. Грановська В. В., Фещенко Є. А. Ефективність та переваги автоматизованих систем у розрахунку заробітної плати для українських компаній. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-118>

7. Дегтяр А.О. Методологічні підходи до побудови системи інформаційноаналітичного забезпечення діяльності організації соціокультурної сфери. Вісник Харківської державної академії культури. Серія : Соціальні комунікації. Вип. 46. 2015. С.62-71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/haksk_2015_46_9

8. Дрешпак В. Розвиток електронного урядування як напрям державної інформаційної політики України: організаційний аспект. Державне управління та місцеве самоврядування. 2012. Вип. 4. С. 78-87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2012_4_12

9. Дубов Д.В. Проблеми формування державної політики щодо розвитку інформаційного суспільства в Україні: у пошуках стратегічного бачення. Політологічні студії. 2016. Вип. 5. С.126-134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpps_2016_5_15

10. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996-XIV від 16.07.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

11. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» №755-IV від 15.05.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

12. Закон України «Про електронні довірчі послуги» Назва Закону в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>

13. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» №851-IV від 22.05.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>

14. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: Навч. посіб. К.: Знання-Прес, 2003. 349 с.

15. Казімірчук С.Р. Оптимізація організації обліку в умовах автоматизації облікових процесів на підприємстві. Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: збірник тез III Міжнародної науково-практичної інтернет конференції 22-23 жовтня 2025 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С.59-60

16. Карпенко О.В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату / В. С. Куйбіда, О. В. Карпенко, В. В.

Наместник // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління. 2018. № 1. С.5-10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2018_1_3

17. Клименко І.В. Основні підходи до визначення понять «електронний уряд» та «електронне урядування». Економіка та держава. 2009. № 6. С.93-96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2009_6_28

18. Князєв В. М. Філософія державного управління, її сутність, особливості та проблемне поле дослідження. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 161 2014. № 1. С. 5-10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2014_1_3

19. Козюра І. Процеси децентралізації у сфері надання адміністративних послуг. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2018. Вип. 22. С.132-139. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tppd_2018_22_17

20. Коліушко І.Б. Електронне урядування: світовий досвід та українські реалії / І. Б. Коліушко, М. С. Демкова // Електронне урядування: окремі аспекти становлення. Вісник Програми сприяння Парламенту України. К. : 2002. С. 33-57

21. Линьов К.О. Управління розвитком ІКТ-компетентності керівника закладу освіти / К. О. Линьов, В. К. Линьов. // Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2017. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeeemu_2017_3_26

22. Лопушинський І. П. Упровадження електронного урядування в роботу органів виконавчої влади України як вагома складова реформування державної служби. Публічне управління: теорія та практика. 2010. № 2. С.194-198

23. Лучко М.Р. Основи побудови АРМ бухгалтера. Навчальний посібник. Київ: ІСДО, 1993.

24. Марущак В. П. Інноваційна сутність управління у становленні та розвитку держави і економіки. Форум права. 2013. № 3. С.357–362. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index

25. Машкаров Ю. Г. Електронне місто – інформатизація місцевого самоврядування (на прикладі м. Харкова). Актуальні проблеми державного управління. 2012. № 1. С.26-35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2012_1_5

26. Мороз В. М. Використання наукових методів інституціональної теорії у межах науки державного управління. Актуальні проблеми державного управління. 2012. № 2. С.36-44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2012_2_7

27. Нестюк Ю.Ю. Аналіз недоліків та переваг існуючих автоматизованих систем управління персоналом : матеріали І наук.-техніч. конф. підрозділів ВНТУ, м.Вінниця, 10-12 березня 2021. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2021/paper/download/11471/9582>

28. Нижник Н.Р. Теоретико-методологічні аспекти розробки управлінських рішень у сфері забезпечення національної безпеки. Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2004. № 4. С.250-258. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2004_4_44

29. Парубчак І. О. Роль засобів масової інформації у взаємодії органів публічної влади із суспільством на засадах відкритості та прозорості. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. 2017. Вип. 2. С.239-249. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2017_2_33

30. Пашніна А.О. Рівненський державний гуманітарний університет. Облікова політика підприємства як основна складова облікового процесу (Представлено д.е.н., проф. Легенчуком С.Ф.) ISSN 1994-1749. 2015. Вип. 1 (31). Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. УДК 657.1

31. Податковий кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

32. Попов С. Система надання соціальних послуг в Україні: політика

та управління. Актуальні проблеми державного управління. 2018. Вип. 1. С.68-72.

33. Приходченко Л.Л. Організаційно-правовий механізм забезпечення ефективності державного управління: теоретико-методологічні засади. Теорія та практика державного управління. 2009. Вип. 1. С.59-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpu_2009_1_11

34. Семенченко А. Механізми державного управління у сфері електронного урядування. Студії з архівної справи та документознавства. 2012. Т.20. С.109-113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sasd_2012_20_17

35. Сендзюк М. Інформаційна взаємодія державних органів у системі управління державними фінансами. Світ фінансів. 2014. Вип. 2. С.28-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2014_2_5

36. Слюсарчук Л.І. Автоматизація облікових бізнес-процесів виробничих підприємств. Сталий розвиток економіки № 2 (53), 2025. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-68>

37. Солончук Т.М., Зубілевич С.Я. Організація обліку грошових коштів та їх еквівалентів на прикладі ДП «Березнівське лісове господарство. Національний університет водного господарства і природокористування. 2017. DOI: <https://studfile.net/preview/15694174/>

38. Сороколіт М. Автоматизація обліку в умовах цифровізації економіки: загальнотеоретичні підходи й окремі практичні питання. Галицький економічний вісник https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu Galician economic journal, No 4 (89) 2024 URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.04 ISSN 2409-8892. Web: <http://galicianvisnyk.tntu.edu.ua> УДК 657.1.11

39. Тертичка В. Аналіз державної політики і політологія / В. Тертичка // Політичний менеджмент. 2004. №6. С.3-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2004_6_3

40. Тронь В.П. Комп'ютерна підтримка прийняття рішень на різних рівнях державного управління [Текст] : метод. рек. та зб. завдань / уклад.: В.

- П. Тронь, А. М. Панчук, С. Ю. Марков [та ін.]. - К. : Вид-во УАДУ, 1998. 55с.
41. Труш Ю.Т., Король Г.О., Потрус Н.П. Організація обліку / Частина 1 Основи організації обліку. Затверджено на засіданні Вченої ради академії як навчальний посібник для студентів напряму б.030509 – облік і аудит / Протокол №7 від 02.07.2015 Дніпропетровськ НМетАУ 2015
42. Цимбалюк В. Е-боротьба в інформаційних війнах та інформаційне право : монографія / В.М. Брижко, М.Я. Швець, В.С. Цимбалюк. К.: ТОВ «Пан Тот», 2007 р. 234 с.
43. Черножукова А. М, Лободзинська Т. П. Порівняльний аналіз автоматизованих систем бухгалтерського обліку на підприємствах України. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5661>
44. Чукут С.А. Смарт-сіті чи електронне місто: сучасні підходи до розуміння впровадження е-урядування на місцевому рівні. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2018_1_13
45. Юрченко С.В., Надтока Н. Ю., Казімірчук С.Р. Сучасні підходи до аналізу наявності та руху виробничих запасів в умовах автоматизації облікових процесів на підприємстві. Агросвіт. 2025. №22. С.154-159. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.22.154>
46. Agostino D., Saliterer I., Steccolini I. Digitalization, accounting and accountability: A literature review and reflections on future research in public services. Financial Accountability & Management. 2021. № 38 (2). DOI: <https://doi.org/10.1111/faam.12301>
47. Slyusarchuk L.I., Slyusarchuk Y. D. (2024) Avtomatyzatsiya orhanizatsiyi obliku vyrobnychoho protsesu [Automation of the organization of accounting for the production process]: materialy XXXIX Mizhnarodna naukovoopraktychna konferentsiya «Problemy nauky i tekhnolohiy: innovatsiyi ta konkurentospromozhnist'», Aalborg. Aalborg. 124 p. (in Ukrainian)
48. Staren'ka O.M. (2022) Stan vykorystannya suchasnykh informatsiynykh tekhnolohiy dlya bukhhalters'koho obliku na pidpryyemstvakh

[The state of use of modern information technologies for accounting at enterprises. Bulletin of socio-economic research]. Visnyk sotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen'. no 1–2 (80–81). p. 61–75 DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/meu.2019.41.0.2861> (in Ukrainian)

ДОДАТКИ

Додаток А

ПОЛОЖЕННЯ

про електронний документообіг (ЕДО)

ПП «ВКФ «ДЕНИС»

(Проект)

1. Загальні положення

1.1. Це Положення визначає порядок організації, впровадження та використання електронного документообігу (далі – ЕДО) на ПП «ВКФ «ДЕНИС» (далі – Приватне підприємство).

1.2. Положення розроблено відповідно до:

- Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»;
- Податкового кодексу України;
- Закону України «Про електронні довірчі послуги»;
- Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг»;
- Плану рахунків бухгалтерського обліку;
- Статуту Приватного підприємства та внутрішніх регламентів.

1.3. Метою Положення є забезпечення:

- підвищення ефективності документообігу;
- скорочення часу обробки документів;
- мінімізації ризику помилок.

2. Терміни та визначення

2.1. Електронний документ – документ, створений у цифровій формі та підписаний КЕП.

2.2. ЕДО-система – програмне забезпечення для обміну електронними документами з контрагентами та всередині підприємства.

2.3. КЕП – кваліфікований електронний підпис, що забезпечує юридичну силу електронних документів.

2.4. Внутрішні документи – документи, що створюються та використовуються у межах підприємства.

2.5. Зовнішні документи – документи, що обмінюються між підприємством і контрагентами.

3. Сфера застосування

3.1. ЕДО застосовується для таких видів документів:

- договори з покупцями та додаткові угоди;

- рахунки-фактури;
- видаткові накладні;
- акти виконаних робіт;
- товарно-транспортні накладні;
- банківські виписки;
- акти звірки;
- Інші документи, погоджені керівництвом.

3.2. Підприємство може розширювати перелік документів, що переводяться в ЕДО.

4. Права та обов'язки учасників ЕДО

4.1. Керівник підприємства:

- затверджує це Положення та зміни до нього;
- визначає відповідальних за впровадження та контроль ЕДО.

4.2. Відповідальний за ЕДО:

- адмініструє систему ЕДО;
- забезпечує технічну підтримку;
- проводить навчання співробітників.

4.3. Користувачі ЕДО:

- створюють документи у встановлених форматах;
- забезпечують своєчасне погодження та підписання документів;
- відповідають за правильність внесених даних.

5. Порядок роботи з електронними документами

5.1. Створення документів:

- документи створюються в ЕДО-системі або завантажуються у встановленому форматі.

5.2. Узгодження:

- узгодження відбувається через систему ЕДО відповідно до внутрішнього маршруту.

5.3. Підписання:

- документи підписуються КЕП відповідальних осіб;
- підписування відбувається у строгій відповідності до матриці підписантів.

5.4. Обмін документами з контрагентами:

- обмін здійснюється лише через офіційну ЕДО-систему;

- контрагент має володіти КЕП та сумісним програмним забезпеченням.

5.5. Зберігання та архівування:

- документи зберігаються у цифровому архіві ЕДО-системи;
- строки зберігання відповідають законодавству.

6. Безпека та доступ

6.1. Доступ до системи ЕДО надається наказом керівника.

6.2. Користувач несе відповідальність за збереження свого КЕП та паролів.

6.3. Заборонено передавати КЕП іншим особам.

6.4. Ведеться журнал аудиту дій у системі.

7. Відповідальність

7.1. Порухення вимог цього Положення є підставою для дисциплінарної відповідальності.

7.2. У разі виявлення порушень відповідальний працівник зобов'язаний негайно повідомити керівництво.

.

8. Заключні положення

8.1. Положення набирає чинності з дати його затвердження керівником ПП «ВКФ «ДЕНИС».

8.2. Усі зміни до Положення оформлюються наказом директора.

8.3. Положення є обов'язковим для всіх працівників підприємства.

Додаток Б
Організаційно-технологічний регламент обробки облікової інформації
ПП «ВКФ «ДЕНИС»

Назва документа	Опис етапу	Термін виконання	Підрозділ / відповідальна особа	Виконавець	Перевірка та спрямування
Виписки банку	Отримання виписки, імпорт у систему	наступного робочого дня за попередній	Бухгалтерія	Бухгалтер	Бухгалтер перевіряє та затверджує
Платіжні доручення	Формування, погодження, проведення у системі	У день операції	Бухгалтерія / Фінвідділ / Директор	Бухгалтер	Директор погоджує, бухгалтер контролює
Первинні документи	Надходження, реєстрація, внесення в систему,	1–3 дні з моменту отримання	Відділи-постачальники / Бухгалтерія	Менеджери та бухгалтер	Бухгалтер звіряє реєстри
Товарні накладні при отриманні товару	Прийом, звірка з фактичною поставкою, внесення в систему	У день отримання	Склад / Відділ постачання	Комірник / Менеджер	Перевірка головним бухгалтером
Акти виконаних робіт від підрядників	Перевірка обсягів, затвердження, внесення в систему	До 3 днів після отримання	Технічний відділ / Бухгалтерія	Інженер / бухгалтер	Затверджує директор
Податкові накладні (отримані)	Отримання, реєстрація в ЄРПН, звірка з первинкою	Протягом 3 днів з моменту реєстрації	Бухгалтерія	Ведучий бухгалтер	Перевірка головним бухгалтером
Податкові накладні (видані)	Формування, перевірка, реєстрація в ЄРПН	Не пізніше 15 числа наступного місяця	Бухгалтерія / Відділ продажів	Бухгалтерія	Головний бухгалтер контролює своєчасність реєстрації
Звіти МВО / складські звіти	Збір, формування, звірка залишків	Щомісяця, 1–3 число	Склад / Бухгалтерія	Комірники / Бухгалтер	Головний бухгалтер проводить контрольну інвентаризацію
Зарплатні документи (табелі, лікарняні, заяви)	Збір табелів, опрацювання, нарахування ЗП	1–5 число наступного місяця	Відділ кадрів, бухгалтерія	Відділ кадрів, бухгалтерія	Підпис керівником підприємства
Фінансові звіти / управлінська звітність	Формування, аналіз, подача керівництву	До 5–7 числа наступного місяця	Бухгалтерія	Ведучий бухгалтер	Директор отримує і затверджує
Податкова звітність	Формування декларацій, перевірка, подача	Згідно з календарем ДПС	Бухгалтерія	Ведучий бухгалтер	Директор підписує, головний бухгалтер перевіряє
Реєстри первинних документів	Щомісячний збір, формування та архівація	До 5 числа наступного місяця	Бухгалтерія	Бухгалтерія	Перевірка головним бухгалтером